

1. hodina

Kristián jako problém české historiografie. Od Balbína k Třeštíkově ...

Zmapování sporu o Kristiána v kontextu vývoje české historiografie od dob barokních až po dnešek. Zamyšlení nad způsoby historikovy práce.

Prameny: **Balbín, B.:** *Epitome rerum bohemicarum... Boleslaviensium historiam placuit appellare.* Pragae 1677.

Dobner, G.: *Examen Historico-Chronologico-Criticum, an Christiani ... Vita seu Passio ...* (rkp. snad z let 1754-1755, uložený v Dobnerově pozůstalosti: k tomu **Šimák, J. V.:** *Pozůstalost Dobnerova.* ČNM 75, 1901, 1-20, 114-138, zde na s. 134, LX, d) 78 + 8 stran nestr. rkp., vzn. asi 1757).

P. Athanasius a S. Josepho (Eliáš Sandrich): *Vita S. Ludmillae et S. Wenceslai ... auctore Christiano monacho.* Pragae 1767.

Dobner, G.: *Ueber die Einführung des Christenthums in Böhmen.* Prag 1786.

Dobrovský, J.: *Kritische Versuche die ältere böhmische Geschichte von späteren Erdichtungen zu reinigen:*

1. Bořivoj's Taufe. Prag 1803.
2. Ludmila und Drahomir. Prag 1807.
3. Wenzel und Boleslaw. Die ältesten Legende vom h. Wenzel, als Probe, wie die alte Legenden für die Geschichte benutzen soll. Prag 1819.

Cyrril und Method, die Slawen Apostel. Prag 1823. (Cyril a Metod apoštolové slovanští. Ed. **J. Vajs.** Praha 1948 (= Spisy a projevy Josefa Dobrovského 12).

Mährische Legende von Cyrril und Method. Prag 1826.

PALACKÝ, F.: *Würdigung der alten böhmischen Geschichtsschreiber.* Prag 1830

Büdingen, M.: *Zur Kritik der altböhmischen Geschichte.* Zeitschrift für österreichische Gymnasien ?, 1857, s.

Hirsch, T.: *Beiträge zur Kenntnis böhmische Geschichtsquellen I. Die Ludmilla und Wenzelslegenden, oder: wer ist der Verfasser der von Dobrowsky mit Unrecht einem Pseudochristian zugeschriebenen Legenden.* [Ante 1857]. Editováno v **Pekař, J.:** *Eine unbekannt gebliebene Abhandlung über die Echtheit Christians.* Prag 1905 (= Sb. d. kgl. Böhm. Ges. d. W.: Klasse für Philos., Gesch. u. Philol. 1905, H. 2)

Tomek, V. V.: *Svatá Ludmila a Čechy za jejího věku.* ČNM 34, 1860, s. 263-296

KALOUSEK, J.: *Obrana knížete Václava Svatého proti smyšlenkám a křivým úsudkům o jeho povaze.* Praha 1872.

PEKAŘ, J.: *Nejstarší kronika česká.* ČČH 9, 1903, s. 125-163, 300-320; 10, 1904, 304-317.

VACEK, F.: *Legenda Kristiánova, prameny její a čas sepsání.* ČNM 77, 1903, s. 72-85, 395-405, 487-492, ČNM 78, 1904, s. 65-86;

TÝŽ: *Legenda Kristiánova.* Hlídka 20, 1903, 433-438, 513-517, 594-599, 669-674, 737-743, 809-814, 902-907; 21, 1904, 9-15, 92-98, 164-172, 239-244, 314-321, 401-407, 485-491, 573-578, 662-667, 735-738, 815-820, 889-895; 22, 1905, 102-107, 223-228, 295-301, 367-373;

PEKAŘ, J.: *Nejstarší kronika česká.* Praha 1903.

BRETHOLZ, B.: NA 29, 1904, s. 480-489.

TÝŽ: *Cosmas und Christian.* ZVGMSch 9, 1905, s. 70-121.

TÝŽ: *Zur Lösung der Christiansfrage.* ZVGMSch 10, 1906, s. 1-81.

Holder-Egger, O.: NA 30, 1905

PEKAŘ, J.: *Die Wenzels- und Ludmilalegenden und die Echtheit Christians.* Prag 1906.

VACEK, F.: *Úvahy a posudky o literatuře svatováclavské.* Sborník Historického kroužku 27, 1926, s. 33-57; 28, 1927, s. 1-10, 89-96; 29, 1928, s. 44-48; 30, 1929, s. 6-30, 82-113.

Novotný, V.: *Český kníže Václav Svatý.* Život, památka a úcta. Praha 1929.

Pekař, J.: *Letošní millénium svatováclavské ...* ČČH 35, 1929, s. 435-438.

Novotný, V.: *O Kristiána.* ČNM: oddíl duchovnědný 104, seš. 3-4, s. 15-27.

Pekař, J.: *O Kristiána.* ČČH 37, 1931, s. 209-228.

CHALOUPECKÝ, V.: *Prameny 10. století Legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile.* Praha 1939 (= *Svatováclavský sborník II. Svatováclavská tradice 2*).

KALANDRA, Z.: *České pohanství.* Praha 1947.

URBÁNEK, R.: *Legenda t. zv. Kristiána ve vývoji předhusitských legend ludmilských i václavských a její autor I. 1-2; II. 1-2.* Praha 1947-1948.

LUDVÍKOVSKÝ, J. (REC.): *O Kristiána I. Závěš Kalandra: České pohanství.* Praha 1947. Naše věda 26, 1948-1949, s. 209-239;

TÝŽ: *O Kristiána II. Rudolf Urbánek: Legenda tzv. Kristiána ve vývoji předhusitských legend ludmilských i václavských a její autor 1-2.* Praha 1947-1948. Naše věda 27, 1950, s. 158-173, 197-216.

- TÝŽ:** *La légende du princ-laboureur Přemysl et sa version primitive chez le moine Christin.* In: *Charisteria Thaddeo Sinco ... ab amicis collegis discipulis oblata.* Saviae – Wratislaviae 1951, s. 151-168;
- TÝŽ:** *Rytmičké klauzule Kristiánovy legendy a otázka jejího datování.* LF 75, 1951, s. 169-190;
- TÝŽ:** *Crescente fide, Gumpold a Kristián.* Příspěvek k datování Legendy Kristiánovy s dodatkem o dnešním stavu této otázky. SPFFBU D 1, 1955, s. 48-66;
- TÝŽ:** *Václavská legenda XIII. století „Ut annuncietur“, její poměr k legendě „Oriente“ a otázka autorství.* LF 78, 1955, s. 196-209;
- TÝŽ:** *Nově zjištěný rukopis legeny Crescente fide a jeho význam pro datování Kristiána.* LF 81, 1958, s. 56-68;
- TÝŽ:** *Kristián či tzv. Kristián?* SPFFBU E 9, 1964, s. 139-147;
- TÝŽ:** *Great Moravia Tradition in the 10th Century Bohemia and Legenda Christiani.* In: *Magna Moravia.* Sborník k 1100. výročí příchodu byzantské misie na Moravu. Praha 1965 (= Spisy UJEP v Brně 102), s. 525-566;
- TÝŽ:** *Civitas Pragensis a metropolis Pragensis v Kristiánově legendě.* SPFFBU E 16, 1972, s. 7-16;
- TÝŽ:** *Souboj sv. Václava s vévodou kouřimským v podání václavských legend.* Studie o rukopisech 12, 1973 (1975), s. 89-100.
- AMBRO, R.:** *Skladba vedlejších věd, vazeb participiálních a infinitivních v Kristiánově legendě.* Brno 1954 (= netištěná disertace na Ústavu klasických studií);
- Julínková, M.:** *Slovník Kristiánovy legendy a jeho charakteristika.* Brno ? (disertace na Ústavu klasických studií FF MU);
- Neubauerová, L.:** *Kristián a Kosmas.* Brno ? (disertace na Ústavu klasických studií FF MU).
- Jedličková, H.:** *Über den Gebrauch der Kasus und Präpositionen in der Legende Christians und in Ut Annuncietur.* AUC: Phil. et Hist. 4, 1960, 55-77.
- KRÁLÍK, O.:** *K historii textu I. staroslověnské legendy václavské.* Slavia 29, 1960, s. 434-452.
- Týž:** *K počátkům literatury v přemyslovských Čechách.* Praha 1960 (Rozpravy ČSAV: řada sv., roč. 70, seš. 6).
- Týž:** *Kosmova kronika a předchozí tradice.* Praha 1976.
- Fiala, Z.:** *Hlavní pramen legendy Kristiánovy.* Praha 1974. Starší práce: **týž:** *O pražském názvosloví v legendě Kristiánově.* ČsČH 18, 1970, s. 265-282.
- Týž:** *O pramenech tak řečeného Dalimila k jeho historii sv. Václava.* ČsČH 19, 1971, s. 871-900.
- Týž:** *O Kristiánových znalostech historie 10. století.* ČsČH 21, 1973, s. 389-398.
- Třeštík, D.:** *Miscellanea zu den St. Wenzelslegenden II: Laurentius aus Monte Cassino und týž: Laurentius aus Amalfi.* Mediaevalia Bohemica 1, 1969, s. 73-92.
- Týž:** *Deset tezí o Kristiánově legendě.* FHB 2, 1980, s.
- Týž:** *Počátky Přemyslovců.* Praha 1981.
- Týž:** *Diskuse k předloze václavské legendy Laurentia z Monte Cassina.* LF 107, 1984, s. 85-89.
- Týž:** *Václav a Berengar.* Politické pozadí postřížin sv. Václava roku 915. ČČH 89, 1991, s. 641-661.
- Týž:** *Počátky Přemyslovců. Vstup Čechů do dějin (530-935).* Praha 1997.
- Týž:** *Přemyslovec Kristián.* In: *K počtě Jiřího Slámy.* Praha 1999 (= AR 4/51, 1999), s. 602-613
- Dohnalová, A.:** *Ablativy absolutní v Kristiánově legendě.* LF 109, 1986, s. 141-146.
- Martínková, D.:** *Sémantické poznámky ke Kristiánově legendě.* LF 109, 1986, s. 72-75.
- Kólln, H.:** *Die Wenzelslegende des Mönch Christian.* Kopenhagen 1996 (= Historisk-filosofske Meddilser 73).
- Literatura: **KUDĚLKA, M.:** *Gelasius Dobner. Z historie vědy a techniky* 1969, s. 205-222;
- HAUBELT, J.:** *Dějepisectví Gelasia Dobnera.* Praha 1979 (= AUC: Phil. et Hist. Monographia 80)
- Šimák, J. V.:** *Pozůstalost Dobnerova.* ČNM 75, 1901, s.
- MACHOVEC, M.:** *Josef Dobrovský.* Praha 1964
- Bartoš, F. M.:** *Čtyři stati o Dobrovském.* Praha 1946 (= VKČSN: tř. fil.-hist.-jazykozp. 1945, seš. 1).
- Králík, O.:** *Josef Dobrovský a Gelasius Dobner.* Příspěvek k dějinám osvícenské kritiky. In: *Josef Dobrovský 1753-1953.* Sborník studií k dvoustému výročí narození. Red. **B. Havránek – J. Dolanský.** Praha 1953, s. 361-412.

2. hodina

Prameny Kristiánovy legendy I: Cyrilometodějská historie.

Rozpoznání pramenů Kristiánova vypravování. Sledování ruské a bulharské cyrilometodějské tradice ve vztahu ke Kristiánovi. Význam cyrilometodějské historie v Kristiánovi.

Prameny: *Βίος Κλυμεντος*. MMFH 2. Rec. **D. BARTOŇKOVÁ**. Brno 1967, s. 200-234.

Fuit in provincia Boemorum. Ed. **V. CHALOUPECKÝ**. In: **CHALOUPECKÝ, V.**: *Prameny 10. století Legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile*. Praha 1939 (= *Svatováclavský sborník II. Svatováclavská tradice 2*), s. 459-481.

Legenda Christiani. Vita et passio sancti Wenceslai et sancte Ludmile ave eius. Ed. **J. LUDVÍKOVSKÝ**. Praha 1978.

Povest vremennych let 1-2. Ed. **D. S. LICHACHEV**. St. Peterburg 1996.

Žitije Konstantina. MMFH 2. Cur. **R. VEČERKA**. Brno 1967, s. 57-115.

Žitije Mefodia. MMFH 2. Cur. **R. VEČERKA**. Brno 1967, s. 134-164.

I. žitije Nauma. MMFH 2. Cur. **R. VEČERKA**. Brno 1967, s. 177-179.

Literatura: **IL'JINSKIĀ, G.**: *Gde, kogda i s kakojo deljo glagolica byla zamenana „kirilicej“?* Byzantinoslavica 3, 1931, s. 79-88.

ISTRIN, V. M.: *Moravskoja Istorija Slavjan i Istorija poljano-rusi, kak predpolagaemie istočniki načalnoj russkoj letopisy*. Byzantinoslavica 3, 1931, s. 308-332; 4, 1932, s. 36-57.

VAVŘÍNEK, V.: *Staroslověnské životy Konstantina a Metoděje*. Praha 1963 (Rozpravy ČSAV: řada společenskovední 73, seš. 7).

JAKOBSON, R.: *Menší prameny k rané historii slovanské cirkve*. In: **TÝŽ**: *Cyrlometodějské studie*. Red. **B. HAVRÁNEK**. Praha 1970 (1995), s. 25-54.

AVENARIUS, A.: *Byzantská a západoslovanská složka v Povesti vremennych let*. Slovanské štúdie 14, 1973, s. 165-186.

KONZAL, V.: *1. staroslověnská legenda a její „Sitz im Leben“*. SMP 1, 1988 (1990), s. 113-127.

FLORJA, B. N.: *Kirillo-mefodieskie tradicii v „Legende Kristiana“*. Byzantinoslavica 56, 1995, s. 571-577.

Legenda Christiani. CAP. 1, s. 12-16: „*Moravia, regio Sclavorum, antiquis temporibus fama memorante creditur et noscitur Christi fidem percepisse, Augustini, magnifici doctoris, ut aiunt, temporibus. Bulgri vel Bulgarii attamen longe ante eadem potiti referuntur gracia. Siquidem Quirillus quidam, nacione Grecus, tam Latinis quam ipsis Grecorum apicibus instructus, postquam Bulgri crediderant, aggressus est in nomine sancte Trinitatis et individue Unitatis eciam supradicte genti, Moravie degenti, fidem domini nostri Iesu Christi predicare. Et cooperante divina gracia, postquam illos Christo lucratus erat, eciam apices vel caracteres novas comperit et vetus novumque testamentum pluraque alia de Greco seu Latino sermone Sclavonicam in linguam transtulit. Missas preterea ceterasque canonicas horas in ecclesia publica voce resonare statuit, quod et usque hodie in partibus Sclavorum a pluribus agitur, maxime in Bulgariis, multeque ex hoc anime Christo domino acquiruntur.*

Cumque quodam tempore memoratus Quirillus Romam causa oracionis adisset, a summo pontifice vel a reliquis sapientibus et rectoribus ecclesie redarguitur, ut quid contra statuta canonum ausus fuerit missarum sollempnia instituere canere Sclavonica lingua. Illo humiliter satisfaciente illis nec omnino mitigare eos valente, arrepto psalterio versus psalmigraphi in medium recitavit, quo dicitur: Omnis spiritus laudet Dominum. Et ipse versui alludens: Si, inquit, omnis spiritus laudet Dominum, cur me, patres electi, prohibetis missarum celebritatem modulare Sclavonice seu (14) alia queque de Latino vel Greco verbo eorum vertere in sermonem? Si enim quivissem ullomodo subvenire populo illi, ut ceteris nacionibus, lingua Latina vel Greca, omnimodo id non presumpsissem. Sed cernens populum dure cervicis fore et omnino ydiotas et ignaros viarum Dei, solum hoc ingenium Omnipotentis cordi meo inspirante comperi, per quod eciam multos illi acquisivi. Quapropter ignoscite mihi, patres et domini, siquidem et beatus Paulus apostolus, doctor gentium, in epistola ad Corinthios inquit: Loqui linguis nolite prohibere. At illi hec audientes et admirantes tanti viri fidem, auctoritate sua statuunt et firmant suprascripto sermone partibus in illis missarum sollempnia ceterasve canonicas horas ymnizari.

Ipsa autem beatus Quirillus inibi persistens monachicumque habitum suscipiens, diem clausit extremum, relinquens supra memoratis in partibus fratrem suum nomine Metudium, virum strenuum omnique decoratum sanctitate. Qui et postquam multos Christi domini manipulos in horreo congregarat, ab ipso principe, qui partibus in illis tunc dominabatur et imperabat universe terre ceu magnificus imperator, statuitur summus pontifex, habens sub se septem eiusdem sanctitatis pontifices. Sed quia ab ipso mundi exordio, vetiti postquam

sumpsit amaritudinem prothoplastus pomi, seminarium discordie inter humilitatem et superbiam, inter dileccionem et odium et reliqua virtutum odoramenta viciorumque fetorem humani generis inimicus usque ad presens fundere non desistit, ac dolens populum suis semper serviciis mancipatum sibi subtrahi veroque regi Christo domino acquiri, totis nequiciarum armis indutus, novos satellites et ignaros ad tantam perfidiam bellandi adit, discordiarum (16) venenata semina inter ipsos primarios rectoresque iactitat, superbie ac avaricie ignita tela parat in tantum, ut Zuentepulc, qui erat nepos principis vel regis religiosi, qui institutor et rector tocius Christianitatis seu religionis benignus extiterat, ipsum avunculum suum insidiis appetitum regno pelleret, visu privaret vitamque eius veneno conaretur auferre. Sed hausto ille pestifero potu, protegente se divina gracia, nil adversi patitur.

Dehinc Zuentepulc tyrannide suscepta, fastu arrogancie inflammatus, cum sibi militantibus sodalibus pontificis Metudii predicacionem mellifluam quasi respuit monitaque sacratissima non pleniter recepit, verum membra sua, scilicet plebem populumque suum, partim Christo, partim dyabolo servire exhibuit. Quapropter a pontifice beate memorie, supra notato pagus eius cum habitantibus incolis anathemate percussa cum sulcis suis et fructibus diversis cladibus attrita usque in hodiernum diem deflet. Data est enim in direpcionem et captivitate et predam et derisum et desolacionem et in sibilum universe carni gradienti per eam, quoniam non est societas luci ad tenebras nec convencio Christi cum Belial. Quorum exempla nos quoque videntur respicere, qui eisdem passibus conamur incedere, quoniam qui domum vicini sui conspicit concremari, suspectus debet esse de sua. “

Žitije Konstantina 14, s. 98-100: „Když pak se Filozof radoval v Bohu, znovu se objevila nová záležitost a úkol ne menší než ten první: Rostislav totiž moravský kníže, jsa podnícen Bohem, poradil se se svými knížaty a s Moravany (a) poslal /císaři Michaelovi (poselství), rka: „Ačkoli naši lidé odvrhli pohanství a drží se křesťanského zákona, nemáme takové učitele, který by nám vyložil v našem jazyku pravou křesťanskou víru, aby i jiné země pozorující to, nás napodobily. Tak nám, vladaři, takového biskupa a učitele pošli. Vždyť od Vás vždycky vychází do všech zemí dobrý zákon.“

Císař pak svolal sněm, pozval Konstantina Filozofa a zařídil, aby vyslechl tuto řeč, a řekl: „Filozofe, vím, že je ti (to) zatěžko, ale je třeba, abys tam šel. Tuto záležitost nemůže totiž vyřídit nikdo jiný tak jako ty.“ Filozof odpověděl: „I když jsem tělesně vyčerpán a nemocen, rád tam půjdu, mají-li pro svůj jazyk písmena.“ I řekl mu císař: „Ačkoli můj děd i můj otec / a mnoho jiných to hledali, nenalezli. Tak jak (to) mohu nalézt já?“ Filozof však řekl: „Jenže kdo může napsat řeč na vodě nebo si získat jméno kacíře?“ Odpověděl mu pak znovu císař s Bardou, svým strýcem: „Kdybys chtěl ty, tak ti (to) může dát Bůh, který dává všem, kteří prosí bez pochybností, a otvírá tlukoucím.“

Filozof pak šel a podle dřívějšího zvyku se oddal modlitbě i s jinými pomocníky. A brzy, hle, dal mu zjevení Bůh, který poslouchá modlitby svých služebníků; a tehdy složil písmena a začal psát text evangelia: Na počátku bylo slovo a slovo bylo u Boha a Bůh byl to slovo a tak dále. “ ...

Tamtéž, 16, s. 105-106: „Když pak byl v Benátkách, sebrali se na něj latinští biskupové, kněží a mniši jako havrani na sokola a vyvolali trojjazyčné kacířství, říkajíce: „Človče, pověz nám, jak to, že tys nyní vynalezl Slovanům písmena a učíš jim, a nikdo jiný je nevynalezl dříve, ani apoštol ano římský papež / ani Řehoř Bohoslovec ani Jeroným ani Augustin? My však víme jenom o třech jazycích, jimiž se sluší slavit Boha v knihách: „hebrejsky, řecky a latinsky.“

Tamtéž, 17, s. 110-111: „Dozvěděl se (o něm) římský papež, poslal pro něho. A když dorazil do Říma, vyšel mu naproti vstříc papež Hadrián se všemi měšťany a nesli svíce, protože se dozvěděli, že přináší ostatky svatého Klimenta, mučedníka a papeže římského. ... Papež pak přijal slovanské knihy, posvětil je a uložil v chrámu svaté Marie, který se nazývá Fatné. Pěli pak nad nimi liturgii. A potom papež / přikázal dvěma biskupům, Formosovi a Gauderikovi, aby vysvětili slovanské učedníky. A jakmile je vysvětili, tehdy pěli liturgii v chrámu sv. Petra slovanským jazykem. A druhého dne pěli v chrámu sv. Petronily a třetího dne pěli v chrámu sv. Ondřeje a poté ještě u velikého učitele národů apoštola Pavla pěli v chrámu v noci svatou liturgii slovansky nad svatým hrobem, majíce na pomoc biskupa Arsenia, jednoho ze sedmi biskupů, a Anastazia bibliotekáře. Filozof pak se svými služebníky nepřestával za to vzdávat Bohu náležitý dík.“

Žitije Mefodija 6, s. 146: „Když se o takových mužích dozvěděl papež Mikuláš, poslal pro ně, neboť je toužil vidět jako anděly Boží. Posvětil jejich učení, položiv slovanské knihy na oltář svatého apoštola Petra. Vysvětil pak blaženého Metoděje na kněze.

Bylo pak hodně jistých lidí, kteří proti slovanským knihám reptali a říkali, že nepřisluší žádnému národu mít vlastní písmo kromě Židů, Řeků a Latinů podle Pilátova nápisu, který napsal na kříž Páně. A ty nazval papež pilátníky a trojjazyčníky a proklel (je); i dal příkaz jednomu biskupovi, který byl zachvácen touž nákazou, aby vysvětil ze slovanských učedníků tři kněze a dva lektory.“

Tamtéž, 8, s. 147, 150: „Obrátiv se pak k papeži Kocel, prosil o Metoděje, našeho blaženého učitele, aby jej k němu propustil. A papež řekl: „ Nejen tobě, nýbrž i všem oněm slovanským zemím jej posílám (jako) učitele od Boha a od sv. apoštola Petra, prvního zástupce a klíčnika království nebeského.“ /

Kdyby se někdo se shromážděných a těch, kteří lahodí uším a odvracejí (tak) od pravdy k bludům, opovázil a začal vás rozeštvávat tím, že by haněl knihy vašeho jazyka, necht' je vyobcován nejen od přijímání, ale i z církve, dokud se nepolepší. Neboť to jsou vlci a ne ovce a ty se sluší podle jejich plodů poznávat a varovat se jich.“ ... Kocel ho přijal s velikou poctou a poslal jej znovu k papeži - i dvacet mužů, lidí vznešených -, aby mu ho vysvětlil pro biskupskou funkci v Panonii, na stolec sv. apoštola Andronika, (jednoho) ze sedmdesáti. Což se i stalo.“

Pochvalnoje slovo Kirillu i Mefodiju, s. 171-172: „Odešli do západních zemí, hlásající sovo boží novým jazykem, a všecken církevní zákon (jim) předali, přeloživše jej z řečtiny do jejich vlastního jazyka. Zlobu trojjazyčnicků potřeli, vymýtli a oddělili od pšenice jako plevel a čisté a zářící obilí předali církvi.“ / Když ctěného a bohobojného Metoděje vysvětlili na stolec sv. Andronika, apoštola v Panonii, (jednoho) ze sedmdesáti, poslali ho do slovanských zemí učit v jejich jazyce, napsavše tento list knížatům té země Rostislavovi, Svatoplukovi a Kocelovi ... “

I. žitije Nauma, s. 178-179: „Ale moravská země, jak byl prorokoval arcibiskup svatý Metoděj, za nezákonnost jejich skutků a za kacířství i za vyhnání pravověrných otců a za strasti, které zakusili od kacířů, jimž oni uvěřili, brzy přijala od Boha / odplatu: Po nemnoha letech přišli Uhři, národ panonský, a poplenili jejich zemi a zpusťovali ji; nu a ti, které Uhři nevzali v plen, uprchli prostě do Bulharska. I zůstala jejich země pustá (a) v moci Uhrů.“

Bios Klimentos, II. 4, s. 204: „Toužíte se tedy dozvědět, kteří jsou tito otcové? Metoděj, který ozdobil provincii Panonů, stav se arcibiskupem moravským, a Cyril, veliký ve filozofii vnějšího světa, větší však ve filozofii vnitřní, a znalý přirozené povahy věci ve své podstatě existujících, ... “

II. 5, s. 204-205: *„Ježto však národ Slovanů, neboli Bulharů nerozuměl Pismu, složenému v řeckém jazyce, pokládali to svatí za největší nedostatek a to, že se v temném / kraji Bulharů nezažihá světlo Pisma, bylo jim příčinou bezútěšného hoře; truchlili, těžce to nesli a odřikali se života.“*

II. 6, s. 205: *„Co tedy učiní? obrátí zrak k Utěšiteli, jehož prvním darem jsou jazyky a pomoc slova. A žádají od něho tu milost, aby vynášli písmena, odpovídající drsnému jazyku bulharskému, a mohli přetlumočit boží Pismo do jazyka toho národa. Opravdu, oddávše se přísnému postu, ustavičné modlitbě, a jak trýznění těla, tak i zkroušenosti duše, dosáhnou toho, po čem toužili.“*

II. 7, s. 205: *„Když tedy dosáhli této vytoužené milosti, vynalezou slovanská písmena, přetlumočí Bohem vnuknuta Pisma z jazyka řeckého do bulharského a usilují o to, aby nejbystřejším z žáků předali božské nauky.“*

III. 8, s. 206: *„Ježto pak věděli, že Pavel zvěstoval apoštolům evangelium, pospíchají i oni sami do Říma, aby ukázali blaženému papeži své dílo, překlad Pisma. Povedlo se jim to a nepospíchali nadarmo.“*

III. 9, s. 206-207: *„Když Hadrián, jenž se tehdy skvěl na apoštolském stolci, uslyšel o jejich příchodu, zaradoval se převelikou radostí. Zdaleka byv totiž ohromen zvěstí o těchto svatých, toužil spatřit i blesk milosti v nich skryté, pociťuje k těm božím mužům to, co Mojžiš k Bohu, když dychtil, aby se mu zjevila vytoužená tvář (boží) a aby ji zřetelně viděl. I nehyb se s to udržet, ale vzav s sebou veškeré kněžstvo i s přítomným arcikněžstvem, vyšel světcům vstříc dávaje před sebou podle zvyku nést znamení kříže a naznačuje světlem pochodní jas své radost a lze říci, že i vznešenosti přicházejících hostí, k jejichž oslavě dovolil Pán, oslavený ve svatých svých, aby se skrze ně v době příchodu udály mnohé zázraky. Když i to dílo bylo papeži ukázáno a on poznal, že překlad Pisma do (slovanského) jazyka je plodem vskutku apoštolské duše, tu nevěděl, co počít radostí. Velebil tyto muže, nazýval je rozličnými jmény, /otci, vytouženými dětmi, svou radostí, věncem víry, korunou slávy a krásy církve. Co potom učiní? Vzav přeložené knihy, odnesl je k oltáři božimu a jako nějaký dar je zasvěcoval Bohu a ukazoval, že v takových obětech, totiž v ovoci úst, má Bůh zalíbení ... “*

III. 10, s. 206: Metoděj biskupem panonské Moravy.

III. 11, s. 208-209: + Cyrila v Římě a pohřeb u sv. Klimenta.

IV. 15, s. 210-211: *„On vskutku nejen nepřestával tehdejšího moravského knížete Rastislava / každodenně poučovat a uvádět jeho duši v souladu s božskými příkázáními, nýbrž i knížete celé Panonie, jménem Kocela, vychovával ... Rovněž pak i knížete Bulharů, jménem Borise, který vládl za doby římského císaře Michaela, také toho velký Metoděj již předtím učinil svým dítkem a přivedl ho k vlastnímu jazyku, ve všem krásnému, a neustále ho tehdy obdarovával dobrodiním svých slov.“*

IV. 16, s. 211- *„... a za něho (Borise) i bulharský národ začal být hodným božího křtu a obracet se na křesťanskou víru. Tehdy tedy právě tito světci, Cyril pravím, a Metoděj, spatřivše množství věřících, i to, že se rodí z vody a Ducha a že zcela postrádají duchovní pokrm, jednak vynášli, jak jsme již řekli, písmo, jednak pořídili překlad Pisma do bulharštiny ... “*

Po Metodějově smrti se vypravuje o bojích o filioque.

Povest' vremennych let K ROKU 898, s. 37-39: „Když Slované v Moravě přebývající byli pokřtěni, knížata jich, Rostislav, i Svatopluk, i Kocel, poslali k císaři Michaelovi, řkouce: „Země naše pokřtěna jest, ale nemáme učitele, jenž by nás vyučoval a cvičil nás, i tluočil nám písmo svaté; neb nerozumíme ani hřeckému jazyku, ani

latinskému; jedni nás učí tak, a jiní jinak; a protož nerozumíme smyslu písma, ani moci jeho: i pošlete nám učitele, kteří nám mohou vyložit slova knih i rozum jich.“ Toto slyše císař Michael, i svolal mudrce všechny, a oznámil jim všechny řeči knížat slovanských. I řekli mudrcové: „Jest muž v Seluni, jménem Lev, a má syny povědomé jazyka slovanského, umělé dva syny má a mudrce.“ Uslyšav to císař, poslal pro ně do Seluně ke Lvovi, řka: „Pošli k nám ihned / syny své, Methoděje a Konstantina.“ Uslyšav to Lev, ihned je poslal. I přišli k císaři, a řekl jim: „Aj, poslala ke mně země Slovanská, prosíc o učitele sobě, kterýž by mohl jim tlumočiti písmo svaté, aneb co sobě žádají.“ I dali se císařem uprositi; a poslal je do země Slovanské k Rastislavovi, Svatoplukovi a Kocelovi. A když tam přišli, počali skládati písmena abecední slovansky, a přeložili apoštola i evangelie. I rádi byli Slované, ... Někteří pak začali tupiti knihy slovanské, řkouce, že: „Nesluší nižádnému národu míti písmen svých, kromě Hebreův, a Hřekův i Latinikův, podle Pilátova nápisu, jež napsal na kříži Páně.“ To pak uslyšav papež Římský, pohaněl těch, kteří reptají na knihy slovanské, řka: „Nechť se vyplní slovo, ježto psáno jest, že: „Chváliti budou Boha všickni národové“; a jiné: „Všickni vypravovatí budou jazyky rozličný veliké skutky boží, jakož dá jim Duch svatý odpovídati.“ A tupili kdo písmo slovanské, nechť bude odloučen od církve, dokud se nenapraví; neb tito jsou vlci a ne ovce, jež sluší znáti po ovoci, a chrániti se jich. Vy pak dítky boží! poslušni budete naučení, a nezavrhněte učení církevního, jakož vás jemu naučil Methoděj, učitel váš.“

Konstantin pak navrátil se zpět, šel učit národa Bulharského, a Methoděj ostal v Moravě. A potom kníže Kocel ustanovil Methoděje biskupem v Panonii, na stolci svatého Andronika apoštola, jednoho ze sedmdesáti, učeníka svatého apoštola Pavla. Methoděj pak posadil dva kněze rychlopisce veliké, a přeložil všechny knihy zúplna z jazyka hřeckého v slovanský za šest měsíců, začav od března, do dvacátého a šestého dne měsíce října. A skončiv (toto dílo), důstojnou chválu vzdal, jež takovou milost dal biskupu Methodějovi, následníku Andronikovu. A protož národu Slovanskému učitelem jest Andronik apoštol; neb přišel až do Moravy. I apoštol Pavel učil tu: neb tu jest Ilyrik, do něhož přišel apoštol Pavel; byliť tu prve Slované. A protož národu Slovanskému učitelem jest Pavel; od toho / pak národu jsme i my Rusové, tudíž i nám Rusům učitelem jest Pavel apoštol, poněvadž učil jest národ Slovanský a ustanovil jest biskupem a náměstkem po sobě Andronika národu Slovanskému. A Slovanský národ i Ruský jeden jest, neb od Varahů nazvali se Rusy, a prvé byli Slované;“

3. hodina

Prameny Kristiánovy legendy: Václavské a ludmilské legendy.

Filiace václavských a ludmilských legend: poslední stav bádání.

Arbeonis episcopi Frisingensis Vita vel passio sancti Haimhrammi martyris. Verze A. MGH SRG [13]. Ed. **B. KRUSCH.** Hannover 1920, s. 1-99.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum. Ed. **CH. PLUMMER.** Oxford 1916.

Druhá staroslověnská legenda o sv. Václavu. Ed. **J. VAŠICA.** In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile.* Red. **J. VAJS.** Praha 1929, s. 84-124.

Gumpoldi Mantuani episcopi Passio Wenczelai martyris. FRB 1. Ed. **J. EMLER.** Praha 1873, s. 146-166.

Laurentii monachi Cassinensis et arciepiscopi Amalfitani Passio sancti Wenzeslai regis. MGH Quellen zur Geistesgeschichte des Mittelalters 7. Ed. **F. NEWTON.** München 1973, s. 23-42.

Passio s. Wenczelai incipiens verbis Crescente fide christiana. Recensio bohemia. Ed. **J. LUDVÍKOVSKÝ.** In: **LUDVÍKOVSKÝ, J.:** *Nově zjištěný rukopis legendy Crescente fide christiana a jeho význam pro datování Kristiána.* LF 81, 1958, s. 58-63.

Passio s. Wenczelai incipiens verbis Crescente fide christiana. Recensio bavarica. FRB 1. Ed. **J. EMLER.** Praha 1873, s. 183-190.

První staroslověnská legenda o sv. Václavu. Charvátolaholská redakce. Ed. **J. VAJS.** In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile.* Red. **J. VAJS.** Praha 1929, s. 36-43.

První staroslověnská legenda o sv. Václavu. Text minejní. Ed. **N. J. SEREBRJANSKIJ.** In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile.* Red. **J. VAJS.** Praha 1929, s. 20-28.

První staroslověnská legenda o sv. Václavu. Text Vostokovský. Ed. **N. J. SEBERJANSKIJ.** In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile.* Red. **J. VAJS.** Praha 1929, s. 14-20.

Vita Arnulfi episcopi Mettensis. MGH SRM 2. Ed. **B. KRUSCH.** Hannover 1888, s. 432-446.

Vita Mathildis reginae antiquior. MGH SRG 66. Ed. **B. SCHÜTTE.** Hannover 1994, s. 109-142.

Vita Mathildis reginae posterior. MGH SRG 66. Ed. **B. SCHÜTTE.** Hannover 1994, s. 145-202.

LUDVÍKOVSKÝ, J. (REC.): *O Kristiána I.* Závěš Kalandra: České pohanství. Praha 1947. Naše věda 26, 1948-1949, s. 209-239.

TÝŽ (REC.): *O Kristiána II.* Rudolf Urbánek: Legenda tzv. Kristiána ve vývoji předhusitských legend ludmilských i václavských a její autor 1-2. Praha 1947-1948. Naše věda 27, 1950, s. 158-173, 197-216.

TÝŽ: *Rytmické klauzule Kristiánovy legendy a otázka jejího datování.* LF 75, 1951, s. 169-190.

TÝŽ: *Crescente fide, Gumpold a Kristián.* Příspěvek k datování Legendy Kristiánovy s dodatkem o dnešním stavu této otázky. SPFFBU D 1, 1955, s. 48-66.

TÝŽ: *Nově zjištěný rukopis legeny Crescente fide a jeho význam pro datování Kristiána.* LF 81, 1958, s. 56-68.

KRÁLÍK, O.: *K historii textu I. staroslověnské legendy václavské.* Slavia 29, 1960, s. 434-452.

TÝŽ: *K počátkům literatury v přemyslovských Čechách.* Praha 1960 (Rozpravy ČSAV: řada sv., roč. 70, seš. 6).

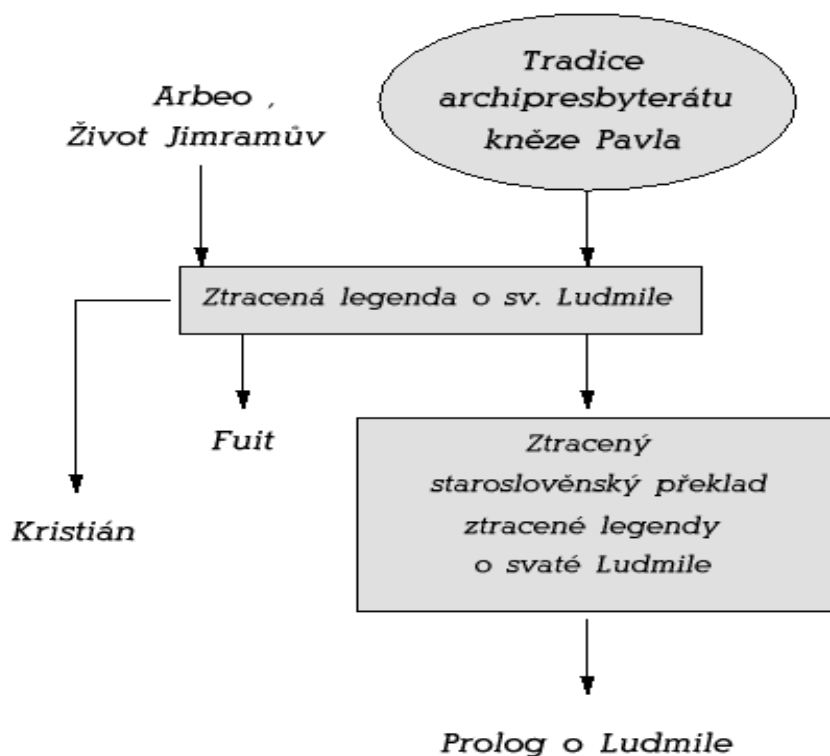
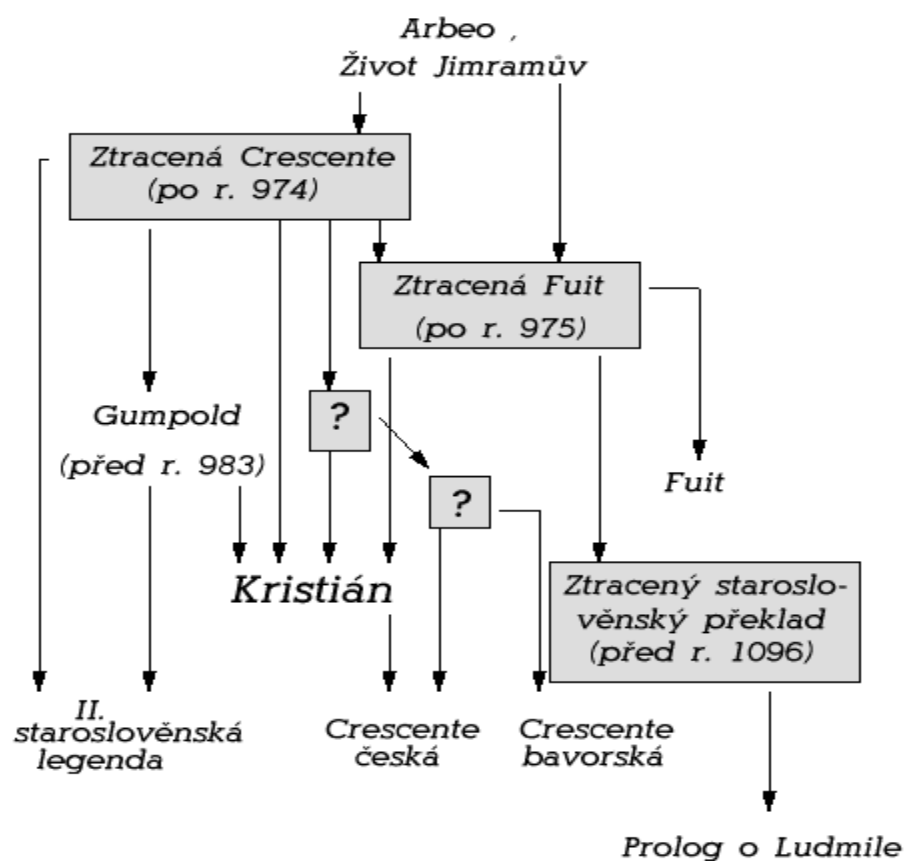
STABER, J.: *Die älteste Lebensbeschreibung des Fürsten Wenzeslaus und ihr Ursprungsort Regensburg.* In: *Das heidnische und christliche Slawentum.* Acta Congressus internationalis historiae Slaviae Salisburgo-Ratisponensis anno 1967 celebrati 2. Hrsg. **F. ZAGIBA.** Wiesbaden 1970 (= Annales Instituti Slavic 6. 2), s. 185-188.

LUDVÍKOVSKÝ, J.: *Souboj sv. Václava s vévodou kouřimským v podání václavských legend.* Studie o rukopisech 12, 1973 (1975), s. 89-100.

TŘEŠTÍK, D.: *Počátky Přemyslovců.* Praha 1981.

KONZAL, V.: *I. staroslověnská legenda a její „Sitz im Leben“.* SMP 1, 1988 (1990), s. 113-127.

TŘEŠTÍK, D.: *Počátky Přemyslovců.* Vstup Čechů do dějin (530-935). Praha 1997.

4. hodina

Prameny Kristiánovy legendy: Obraz sv. Václava a jeho proměny ve václavské hagiografii 10. a 11. věku.

Na proměnách obrazu sv. Václava se pokusíme ukázat, že legendy nebyly jenom „pobožnostkářskými skládanými o svatých“, ale že nám mají i mnoho co říct o osobě a představách svého autora.

Prameny: *Arbeonis episcopi Frisingensis Vita vel passio sancti Haimhrammi martyris*. Verze A. MGH SRG [13]. Ed. **B. KRUSCH**. Hannover 1920, s. 1-99.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum. Ed. **CH. PLUMMER**. Oxford 1916.

Druhá staroslověnská legenda o sv. Václavu. Ed. **J. VAŠICA**. In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile*. Red. **J. VAJS**. Praha 1929, s. 84-124.

Gumpoldi Mantuani episcopi Passio Wenceslai martyris. FRB 1. Ed. **J. EMLER**. Praha 1873, s. 146-166.

Laurentii monachi Cassinensis et arciepiscopi Amalfitani Passio sancti Wenceslai regis. MGH Quellen zur Geistesgeschichte des Mittelalters 7. Ed. **F. NEWTON**. München 1973, s. 23-42.

Passio s. Wenceslai incipiens verbis Crescente fide christiana. Recensio bohémica. Ed. **J. LUDVÍKOVSKÝ**. In: **LUDVÍKOVSKÝ, J.**: *Nově zjištěný rukopis legendy Crescenate fide christiana a jeho význam pro datování Kristiána*. LF 81, 1958, s. 58-63.

Passio s. Wenceslai incipiens verbis Crescente fide christiana. Recensio bavarica. FRB 1. Ed. **J. EMLER**. Praha 1873, s. 183-190.

První staroslověnská legenda o sv. Václavu. Charvátohlavská redakce. Ed. **J. VAJS**. In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile*. Red. **J. VAJS**. Praha 1929, s. 36-43.

První staroslověnská legenda o sv. Václavu. Text minejní. Ed. **N. J. SEREBRJANSKIJ**. In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile*. Red. **J. VAJS**. Praha 1929, s. 20-28.

První staroslověnská legenda o sv. Václavu. Text Vostokovský. Ed. **N. J. SEBERJANSKIJ**. In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile*. Red. **J. VAJS**. Praha 1929, s. 14-20.

Vita Arnulfi episcopi Mettensis. MGH SRM 2. Ed. **B. KRUSCH**. Hannover 1888, s. 432-446.

Vita Mathildis reginae antiquior. MGH SRG 66. Ed. **B. SCHÜTTE**. Hannover 1994, s. 109-142.

Vita Mathildis reginae posterior. MGH SRG 66. Ed. **B. SCHÜTTE**. Hannover 1994, s. 145-202.

Literatura: **KALOUSEK, J.**: *Obrana knížete Václava Svatého proti smyšlenkám a krivým úsudkům o jeho povaze*. Praha 1872

GRAUS, F.: *Die Gewalt bei den Anfängen des Feudalismus“ und die „Gefangenbefreiungen“ der merowingischen Hagiographie*. Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte 1, 1961, s. 61-156.

GRAUS, F.: *Volk, Herrscher und Heiliger im Reich der Merowinger*. Studien zur Hagiographie der Merowingerzeit. Praha 1965.

TŘEŠTÍK, D.: *Kosmova kronika*. Studie k počátkům českého dějepiscetví a politického myšlení. Praha 1968.

SLÁMA, J.: *Príspevek ke kulturním dějinám rané středověkých Čech*. SSPS 1, 1997, s. 38-39.

SEMMLER, J.: *Per Iussorum Gloriosi Principis Childerici Regis*. MIÖG 107, 1999, s. 12-49.

WIESHEU, A.: *Bischof und Gefängnis*. Zur Interpretation der Kerkerbefreiungswunder in der merowingischen Hagiographie. HJb 121, 2001, s. 1-23.

KÖRNTGEN, L.: *Königsherrschaft und Gottes Gnade*. Zu Kontext und Funktion sakraler Vorstellungen in Historiographie und Bildungszeugnissen der ottonisch-frühsalischen Zeit. Berlin 2001 (= Vorstellungswelt des Mittelalters 2).

BANASZKIEWICZ, J.: *Gumpold, Vavřinec a Kristián, čili krátce o tom, jak se sněžná a severní Bohemia stávala součástí „požehnané“ Evropy*. In: *Dějiny ve věku nejistot*. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka. Red. **J. KLÁPŠTĚ – E. PLEŠKOVÁ – J. ŽEMLIČKA**. Praha 2003, s. 47-52.

Crescente fide. Kap. 2. FRB 1 (převzato z <http://www.sendme.cz/trestik/prameny.htm>; český překlad naleznete např. na stránce <http://www-stel.asu.cas.cz/slechta-web/legendy>, nebo <http://citanka.cz/prlegendy/ltoc.html>), s. 183-184: „*Tum predictus illustris puerulus, permanens in principatu, minime discessit a disciplina. Fidelis namque erat et sapiens et verax in sermone et iustus in iudicio. Et cum iudices illius aliquem condemnare voluerunt (184) ad mortem, statim ille occasionem faciens exiebat foras, memorans hoc quod dicitur in euangelio: Nolite condemnare et non condemnamini. Carceres quoque destruxit et omnia patibula succidit. Orphanorumque fuit misericors, et pater gementium et viduarum, sauciatorumque consolator. Esurientes alens, sitientibus potum ministrans et de vestimentis suis nudos tegens, infirmos visitans, mortuos sepeliens, hospites et*

peregrinos ut proprios proximos libenter recipiebat. Presbyteris et clericis honorabiliter ministrans, errantibus viam veritatis ostendebat, insuper etiam humilitatem, patientiam, mansuetudinem potissimumque caritatem observabat. Per vim atque per fraudem nulli hominum aliquid abstulit, exercitumque suum non solum armis induebat, sed etiam optimis vestimentis.

Hec autem et his similia ab ipso tyrocinio spiritaliter activam ecclesie vitam inmitans observabat. Sed et in quadragesimali tempore per arduum callem pergebat de civitate in civitatem ad ecclesias pedester discalciatus, ita ut radicatus in eius vestigiis cruor apparebat. Cilicio aspero subtus indutus, desuper vestibus regalibus circumamictus, non cessabat gratias soli agere Deo.

Itaque in tempore messis in nocte surgens ibat latenter in agrum et triticum metebat et portabat in humeris suis ad domum suam et tractabat et in mollis molebat et cribrabat farinam. Similiterque sumens idriam cum uno cliente intempestae noctis pergebat ad aquam, quam hauriens sic dixit: In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Que domum afferens, ex ea cum predicta [farina] oblatas coquebat. Simili modo nocturno silentio properabat in vineam suam cum ministro fideli et accipientes botros intriverunt in chorum et portabant in cellulam suam occulte, ibique calcabat illud in torculari et fuderunt in urceum. Idcirco haec faciebat ut per hoc sacerdotes salutis hostiam offerent Domino.“

Gumpoldi Passio Vencezlai martyris. Kap. 4. FRB 1, s. 149: „sub regis serenissimi Ottonis ... potentia“.

Tamtěž, kap. 2, s. 148: „regnante felicitis memoriae praeclarissimo rege Heinrico, ... sub regis dominatu impendens.“

Tamtěž, prologus, s. 147: „victoriosissimi imperatoris augusti Ottonis secundi sacro jussu“.

Vita Mathildis Antiq. Cap. 1, s. 113-114: O Matyldině původu.

Vita Mathildis Antiq. Cap. 3, s. 118: "Sin aliquando rex deerat, quis credat, qualiter se orationibus diffunderet, qualiter se tanquam praesentis Christi pedibus alligaret a primo galli cantu donec aurora crastina primos extulit ortus, que non solum voce sed etiam perfectis Christum amabat operibus. Si quis pro culpa criminali, ut assolet, adductus ad tribunal a rege deputabatur interfici, sanctissima regina cruciato condolens blandimentis usque adeo mulcebat animum principis, donec in ipsa ira regis, unde processerat sors mortis, inde procederet vox salutis."

Vita Mathildis Antiq. Cap. 5, s. 122: "Prudentis enim erat consilii, mitissima bonis, dura superbis, elemosinis larga, orationibus intenta, cunctis pia indigentibus, eloquio blanda, caritate erga deum et proximum atque continentia permansit pura."

Vita Mathildis Antiq. Cap. 5-6, s. 122-124: "Sed omnium malorum excitator, invidus hostis, aderat aliquos de principibus stimulando, qui regi ceterisque suis dicebant filiis hanc plurimam pecuniarum observasse multitudinem, quam representare debuisset. At illi, ut poscit amor insaciatus habendi, qui non parcat propriis pignoribus, reconditos thesaurorum cumulos, quos illa ecclesiis egenisque pro Christi nomine erogabat, illam proferre cogentes, huc illucque studiose quaerentes exploratores discurrere per latera montium et ima collium saltusque silvarum iusserunt ea perscrutando loca, per que reginam pecunias per monasteria transmittere putabant; et si quos aliquid preciosi ferentes invenerunt - nam ipsa deo dilecta, que remanserant, occulte ad manum Christi offerre satagebat -, servos contumeliis affectos, que portabantur, vi rapientes, vacuos remiserunt. Quin et regni partem, que in dotem ei contigerat, relinquere, monasterium petere, sacrum velamen suscipere his aliisque quam pluribus iniurie compellebant stimulis. Que cum per tanta affligeretur, sacre non inmemor scripture, que dicit, quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum dei, dotales dimittendo urbes patrimoniumque requirens Aggerinensem cellam in occidentali regione adiit. Ibi nec minus consuetis perstabat in bonis operibus. Flagella vero multa super Ottonem regem venerunt veluti matrem ulciscendo retroversis victoriae triumphis aliisque rerum secundis. Nam gratia sancti spiritus requievit in Machtilda matre regis et plurimam in Christo possedit dilectionem. Ingressa autem bone memorie regina Edith: "Ne contristetur", ait, "dominus meus rex! Divinis enim correptus flagellis, quia matrem optimam de regno pepulisti quasi incognitam. Revocetur itaque sanctissima regnumque, ut convenit, possideat prima." Audiens hec princeps primum stupore, deinde repletus gaudio maximo episcopos, praesides ceterosque honestos misit satellites dignissimam sui revocandi gratia matrem se suaque impendens omnia et, ad quascumque conditiones luendi voluisset, grater consentire sue tantum utendi causa gratie fatetur. Leta ergo genitrix filii accipiens mandata, priora quasi obliviscendo, omni cum festinatione perfectionem itineris complens Grona pervenit; cui rex una cum coniuge obviam progrediens pedibusque eius prostratus, quicquid fecerat contrarium, secundum matris placitum permutare promisit. At illa decoras lacrimis infusa per genas, filium amplectendo deosculabatur, suis id exigentibus peccatis contigisse testata."

Vita Mathildis Antiq. Cap. 8, s. 127-128 o Otovi I. : "Plura quoque cenobia construxit, que non solum per monasteria, ut diximus, deo servientibus sed cunctis extiterat pie indigentibus. Nam preter cotidianam pauperum refectionem bis in die collecta multitudine, quos regalibus refovebat cibus, semper diebus sabbatorum balneo parato pauperes et peregrinos recreari fecit; aliquando ipsa ingrediens, aliquando vero populum devitando suas intromittens sequaces membra mulierum singula diluebat."

Vita Mathildis Post. Cap. 1, s. 147 o Jindřichovi I.: "Is, quamvis esset iunior, probitate morum tamen elucebat altior et ab annis puerilibus intendebat bonis operibus sequens humilitatis vestigia, quibus certissime pervenitur ad culmina virtutum. Omnes, cum quibus erat, haut minus quam se ipsum diligebat; nulli se pretulit nec per vim aliquem oppressit."

Vita Mathildis Post. Cap. 2, s. 149-150: O Matyldině původu.

Vita Mathildis Post. Cap. 3, s. 150: "De desponsatione Mathildis. Puella igitur insignis mirum immodum proficiebat in cunctis etate tenera, probitate grandeva, capax in studio discipline litteralis et operum industriis."

Vita Mathildis Post. Cap. 3, s. 150-151: "Appropinquantes autem monasterio castra metati sunt in campo; pauci vero illorum quasi causa orationis ingressi oratorium viderunt virginem intus sedentem et psalterium manu tenentem, honestissimam habitu et admodum reverendo vultu. ... Hanc tanti decoris ut vidit egregius iuvenis, minime valens diutius celare amorem cordis postulavit prece instanti ipsam virginem sibi desponderi."

Vita Mathildis Post. Cap. 4, s. 153: "Tunc disponente deo successit Heinricus regali solio - bello seu pace fieret, est incertum -, sed absque dispositione dei non accidisse non est dubitandum. Hiis ita dispositis Christo adiuvante exercuit multa bona opera vigilanti diligentia gratias agens deo largitori de dignitate seculi. Inopum et viduarum apparuit promptissimus consolator. Cum autem mirum immodum proficeret princeps laudabilis, Christus illi plus auxit honorem dignitatis per plurimas nationes suo subiugans dominatui: Danos, Sclavos, Boemones, Baiowarios ceteraque quam plurima regna, quae suis antecessoribus non fuerant subdita."

Vita Mathildis Post. Cap. 5, s. 154: "In publico processit ornata gemmis et serico, sed interius gerebat preciosius ornamentum, cor acceptabile deo; tantamque sibi subditis exhibuit humilitatem et in vice matris caritatem, ut omnibus esset amori pariter et honori. Noctis quoque tempore sese a latere regis furtive subtraxit quasi ipso ignorante relinquens regalem thalamum; orationi intendebat animum, ut sibi reconciliaret deum, quem diligebat casto amore et cui serviebat integra fide. Quis etiam dubitet, ut rege nesciente electa Christi famula talia posset agere? ... Si quando abscessit non exaudita, id provocante vulgari sententia rex secum tacitus ingemuit, quod petentis votum non implendo perturbavit et sepe egressus a iudicio, quasi ipsam mulcendo, arbitris reliquit discutienda, quae fuerant legaliter punienda; et ecclesiam ingressus seu aliquo bono opere detentus illud evangelicum sollicita mente adimplevit, quod Christi famula suis auribus sedulo infudit: "Nolite iudicare et non iudicemini; in quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini, et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis"."

Vita Mathildis Post. Cap. 7, s. 158: "De intentione monasteria construendi."

Vita Mathildis Post. Cap. 9, s. 161: "Per plures diiudicabant Heinricum regno potiri, quia natus esset in aula regali; alii vero desiderabant Ottonem possidere principatus honorem, quia etate esset maior et consilio providentior. Quid plura? Disponente providentia dei sceptrum regiminis cessit Ottoni. Inde magis ac magis inter fratres convalescebat discordia, que inter ipsos versabatur ab infantia. Assidue litigantes nil pacificum mutuo loquebantur. Tunc regius iuvenis Heinricus multa sustinuit adversa, quae inclita mater econtra salutaribus disciplinis lenivit, et sedulo ammonuit scripture dicentis: "Quem enim diligit dominus, corripit et quasi pater in filio complacet sibi". Hic multa de angustiis eius praetermittuntur, quia, si per singula volverentur, narrantibus simul et legentibus prolixo viderentur. Tandem mediator dei et hominum Christus Iesus nolens fratres inter se diutius discordare per sancte matris meritum illos concordavit in unum."

Vita Mathildis Post. Cap. 10, s. 163: "Qualiter post obitum mariti vixerit. Quis scripto valet comprehendere vel cuius lingua poterit explicare, quam gloriosus amor Christi flagrare cepit in mente illustris regine Mathildis post obitum Heinrici regis? Stabilis permansit in fide, humilis in dei timore, cuiusque discipline memor extitit et iusticiam cum religione retinuit, ad omnem tolerantiam fortis et ad sustinendam iniuriam mitis, facilis ad faciendam misericordiam, gerens pacem fraternam. In omnibus eius actibus et confabulationibus laudabilis apparuit gravitas et admiranda dignitas; tamque se honestam exhibuit in pudore, ut per plures arbitrarentur illam esse virginem, ni vidissent egregiam prolis fecunditatem. O quanta reverentia dei timoris! Semper intendebat studio orationis, et quam forti animo se preparavit ad resistendum dyabolo fiducialiter gerens scutum fortitudinis ad expugnandum secularis pelagus temptationis!"

Vita Mathildis Post. Cap. 10, s. 164: "Postquam autem persensit dormire omnes in cubiculo secum pernoctantes, spreto fulgenti stratu clam surrexit atque cubicularum puellam tacita excitavit; exin gressu suspensio exiens cubiculum ecclesiam intravit sancta celebritate ymnorum non stipata turbarum obsequiis, sed incedebat sine humano favore gratia Christi secum comitante; pernox in oratione non cessabat deo servire. Quotiescumque ecclesiam introivit, numquam vacua manu ad altare accessit nec rege vivente nec in viduitate."

Vita Mathildis Post. Cap. 10, s. 165: "Postea ingressa cubiculum reclinavit se paulisper ad requiescendum, ut lassa membra reficeret, ne in famulatu Christi deficeret. Interim confluit multitudo pauperum de eius manu acceptura victum et vestitum. Quorum clamorem mox ut persensit, impigre de sompno surrexit; esurientes misericorditer pascens et nudos vestimentis induens non dubitavit se Christi membra tegere sub inopum veste. Quibus etiam refectis et, que necessaria erant, habundanter impensis vestimenta viduitati congrua induit et ecclesiam cum reverentia intravit. Nullus praevaleret dicere, quanta religione consueverat missam audire: interim nullum protulit verbum, sed actu pariter et habitu intendebat in deum."

Vita Mathildis Post. Cap. 10, s. 166: "Mitis et pacifica et omnibus misereri promptissima, neminem iudicans, neminem dampnans, nulli malum pro malo reddens, nichil arbitrio suo agebat, sed per omnia ad nutum et voluntatem dei tendebat."

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum II. 9. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 97-98 o northumbrijském králi Edwinovi: "responsum est non esse licitum Christianam uirginem pagano in coniugem dari, ne fides et sacramenta caelestis regis consortio profanaretur regis, qui ueri Dei cultus esset prorsus ignarus."

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum II. 9. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 98-99 o northumbrijském králi Edwinovi: "Anno autem sequente uenit in prouinciam quidam sicarius uocabulo Eumer, missus a rege Occidentalium Saxonum nomine Cuichelmo, sperans se regem Aeduinum regno simul et uita priuaturum; qui habebat sicam bicipitem toxicatam; ut si ferri uulnus minus ad mortem regis sufficeret, peste iuuretur ueneni. Peruenit autem ad regem primo die paschae iuxta annem Deruentionem, ubi tunc erat uilla regalis, inenauitque quasi muntium domini sui referens; et cum simulatam legationem ore astuto uolueret, exsurrexit repente, eteuaginata sub ueste sica, impetum fecit in regem." ... X zachráněn věrným sužebníkem!

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum II. 9. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 99-100 o northumbrijském králi Edwinovi: Zaútočil na východní Sasy a porazil je.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum II. 12. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 106-111 o northumbrijském králi Edwinovi: Proroctví o jeho skvělé budoucnosti, přijme-li ovšem křesťanství, završené bitvou na Idle.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum II. 13. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 111-113 o northumbrijském králi Edwinovi: Zasedání sněmu, na němž je rozhodnuto přijmout křesťanství. Zničení model.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum II. 16. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 118 o northumbrijském králi Edwinovi: Mír v Edwinově Anglii.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum III. 2. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 128-130 o králi Oswaldovi: Zázrak v bitvě o Hefenfelthu – před ní vztyčen kříž, muži se modlí k Bohu.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum III. 6. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 137-138 o králi Oswaldovi:

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum III. 8. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 144: O kentské královně Ethleberg, která se stala abatyší kláštera a po své smrti i svatou.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum IV. 11. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 225 o králi východních Anglů Sebim: "erat enim religiosus actibus, crebris precibus, piis elemosynarum fructibus plurimum intentus; uitam priuatam et monachicam cunctis regni diuitiis et honoribus praeferens, quam et olim iam, si non obstinatus coniugis animus diuortium negaret, relicto regno subisset."

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum IV. 17 [19]. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 243-244 o Ethelthryth, ženě Egfridově: Manželovi neúspěšné pokusy o její panenství.

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum IV. [23]. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 254 o Hildě, abatyši ve Whitby: "Nam eisdem, quibus prius monasterium, etiam hoc disciplinis uitae regularis instituit; et quidem multam ibi quoque iustitiae, pietatis, et castimoniae, ceterarumque uirtutum, sed maxime pacis et caritatis custodiam docuit; ita ut in exemplum primitiue ecclesiae nullus ibi diues, nullus esset egens, omnibus esent communia, cum nihil cuiusquam esse uideretur proprium. Tantaue autem erat prudentiae, ut non solum mediocres quique in necessitatibus suis, sed etiam reges ac principes nonnunquam ab ea consilium quaerent, et inuenirent. ..."

Bedae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum V. 19. Ed. Ch. Plummer. Oxford 1916, s. 321 o králi Cenredovi Mercijském: Opustil vše, aby se mohl stát v Římě mnichem.

Arbeonis episcopi Frisingensis Vita vel passio sancti Haimhrammi martyris. Verze A. Cap. 2. MGH SRG [13]. Ed. B. Krusch. Hannover 1920, s. 28: "Erat namque procerus statura, decorus forma, vultu sincerus, elemosinarum praecipuus, ieiuniis, castitate et continentia praeclarus, sermone facundus, ad eradicanda vitia sagax, ad plantanda et irriganda subiectorum pectora simplex, cuius ex ore, quasi Izmphae amnis in ima conuallium prosilientes, ppsalmodia inquiete emanauit, usque dum cuncta Davitica ex more finiret. Subiectorum, ut diximus, praecordiorum arua caelesti ymbre rigare insudabat, ita ut pene otium ori minime concederet. Pes erat clodi et oculus caeci, recreator pauperum, genitor orphanorum, defensor viduarum, gementium consolator."

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. MGH SRG 64. Ed. E. Tremp. Hannover 1995, s. 280-554.

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 4. MGH SRG 64. Ed. E. Tremp. Hannover 1995, s. 292: "Post non multum sane tempus incidit ei desiderium dominam quondam orbis videre Romam principisque apostolorum atque doctoris gentium adire limina seque suamque prolem eis commendare, ut talibus nitens suffragatoribus,

quibus caeli terraeque potestas attributa est, ipse quoque subiectis consulere, perduellionum etiam, si emersissent, proterviam proterere posset; ratus etiam non mediocre sibi subsidium conferri, si a vicario eorum cum benedictione sacerdotali tam ipse quam et filii eius regalia sumerent insignia. Quae res Deo prosperante pro voto cessit, ibidemque Hludouicus eius filius, cuniarum adhuc utens gestatorio, benedictione regnatura congrua et regali insignitus est diademate per manus Adriani venerandi antistitis.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 7. MGH SRG 64, s. 394: “Quibus receptis, rex et prudentiae suae monstravit continuo documentum et misericordiae, quae sibi genuina probatur, patefecit affectum.”

*Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 19. MGH SRG 64, s. 334-340: “His gestis, in propria rex populusque eius Deo propitio concessit. Et regis quidem ab ineunti etate, sed tunc quam maximae, circa divinum cultum et sanctae ecclesiae exaltationem piissimus incitabatur animus, ita ut non modo regem, sed ipsius opera potius eum vociferarentur sacerdotem. Nam totius Aquitaniae qui videbatur clerus, antequam ei crederetur, utpote sub tyrannis agens, magis equitationi, bellicae exercitationi, missillium librationi quam operam dare noverat divino cultui. Regis autem studio undecumque adductis magistris, tam legendi quam cantandi studium, necnon divinarum et mundanarum intellegentia litterarum citius quam credi poterat coaluit. Praecipue tamen affectu illorum ducebatur, qui sua pro Domini amore cuncta relinquentes speculative curabant fieri participes vitae. Nam antequam Aquitania sub eo regnaretur, conlapsus erat in ea huiusmodi ordo; at sub eo adeo convaluit, ut etiam ipse avi fratrum Karlomanni imitari gestiens memorabile exemplum, ipse quoque theoricae comprehendere niteretur culmina vitae. Sed huius voti ne compos fieret, obicem se praebuit refragatio patris vel potius divinae nutus voluntatis, quae tante pietatis virum noluit sub suae cura solius salutis delitescere, sed potius per eum et sub eo multorum salutem adolescere. Et quidem multa, ut dictum est, ab eo sunt in eius ditone reparata, immo a fundamentis aedificata monasteria, sed praecipue haec: * monasterium sancti Filiberti, monasterium sancti Florentii, monasterium Carroffi, monasterium Concas, monasterium sancti Maxentii, monasterium Menate, monasterium Magni-Loci, monasterium Musciacum, monasterium sancti Sauini, monasterium Masciacum, monasterium Nouiliacum, monasterium sancti Theotfridi, monasterium sancti Pascentii, monasterium Dosora, monasterium Sollempniacum, monasterium puellare sanctae Mariae, monasterium puellare sanctae Radegundis, monasterium Deuera, monasterium Deutera in pago Tolosano, monasterium Uadala, in Septimania: monasterium Anianae, monasterium Galunae, monasterium sancti Laurentii, monasterium sanctae Mariae quod dicitur In Rubine, monasterium Caunas et cetera plurima, quibus veluti quibusdam lychnis totum decoratur Aquitaniae regnum. Hoc eius exemplum non modo episcoporum multi, sed et laicorum quamplurimi aemulati conlapsa restaurabant et nova certabant monasteria instituere, quod cernere oculis est. In tantam denique res publica felicitatem Aquitanici profecerat regni, ut proficiscente quolibet rege vel in palatio residente, vix aliquis repperiretur conquerens se aliquid ab iure perpressum.”*

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 24. MGH SRG 64, s. 356: “Eodem etiam tempore Herioldus, ad quem summa regni Danorum pertinere videbatur et qui pridem a filiis Godefridi regno pulsus fuerat, ad imperatorem Hludouicum confugium fecit et iuxta morem Francorum manibus illius se tradidit. Quem rex susceptum in Saxoniam ire iussit et tempus, quo ei auxilium ferre posset ad recuperationem sui principatus, ibidem operiri. Quo etiam tempore Saxonibus atque Frisonibus ius paterne hereditatis, quod sub patre ob perfidiam legaliter perdiderant, imperatoria restituit clementia.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 26. MGH SRG 64, s. 362: “Postquam imperator hiemis inclementiam serena validudine et tranquillo transegit successu, succedente aestivi temporis gratissima blanditiae, missi sunt ab eo qui dicuntur Orientales Franci, sed et Saxonici comites generis contra Sarabos Sclauos, qui ab eius dicebantur imperio defecisse.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 27. MGH SRG 64, s. 368: “Ipso anno filii Godefridi quondam regis Nordmannorum, cum ab Heraldo premerentur, miserunt legatos petentes ab imperatore pacem.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 28. MGH SRG 64, s. 368: “Sub eodem anno quadragesimae penae iam exacto tempore, ultimae ebdomadis V. feria, qua dominicae celebratur memoria caenae, dum peractis omnibus, quae tanti exigebat sollemnitas diei, imperator ab ecclesia in regiam se recipere vellet, porticus lignea, per quam redeundum erat, cariae senioque confecta et humectatione continua putrefacta, fatiscens inferioribus, sub pedibus imperatoris comitumque illius conlapsa, magnum fragore sui omni palatio incussit metum, verentibus singulis, ne ruinae illius eventus imperatorem obpresserit.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 35. MGH SRG 64, s. 406: “Anno hunc sequente dominus imperator conventum generale coire iussit in loco, cuius est vocabulum Attiniacus. In quo convocatis ad concilium episcopis, abbatibus spiritalibusque viris, necnon et regni sui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari

studuit, quos invitos adtondi fecerat, deinde omnibus, quibus aliquid laesurae intulisse videbatur. Post haec autem palam se errasse confessus est et, imitatus Theodosii imperatoris exemplum, penitentiam spontaneam suscepit, tam de his quamquae de illis, que adversus Bernhardum nepotem gesserat proprium; et corrigens, si quid talium vel a se vel a patre suo gestum repperire alicubi potuit, elemosinarum etiam largitione plurimarum, sed et servorum Christi orationum instantia, necnon et propria satisfactione adeo divinitatem sibi placare curabat, quasi haec que legaliter super unumquemque decurrerant, sua gesta fuerint crudelitate.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 39. MGH SRG 64, s. 426: “Is ergo cum diceret, penitere se facti sui, et imperatoriae se commisisset fidei, ab eo iuxta morem suum, qua clementia semper uti consuevit, misericorditer susceptus et cum ceteris civibus muneribus donatus atque ad nativum solum est redire permissus.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 42. MGH SRG 64, s. 444: “Et quidem imperatoris animus natura misericordissimus semper peccantibus misericordiam praerogare studuit; at vero hii, in quibus talia praestita sunt, quomodo clementia illius abusi sunt in crudelitatem, post pauca patebit, cum claruerit, quomodo pro vite beneficio summam ei, quantum in se fuit, inportaverint cladem.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 58. MGH SRG 64, s. 524: “In cuius crepusculo ministros aulicos vocavit, et elemosinas quam largissimae pauperibus ac servis Dei, tam monachis quamque canonicis, porrigi iussit, missarumque sollemnia per quoscumque potuit celebrari fecit, non tantum sibi metuens, quantum ecclesiae sibi credite prospiciens.”

Astronomi Vita Hludowici imperatoris. Cap. 62. MGH SRG 64, s. 540-542: “Cuius relatu adeo affectus est amaritudine, quamvis esset pene ultra humanum modum natura mitissimus, fortitudine magnanimus, pietate cautissimus, ut in apostema pituita excrescens duresceret et intra vitalia ulcus letale concreceret. Invictus tamen eius animus, dum turbari tali peste ecclesiam Dei populumque christianum vexari comperit, nec fastidio cessit nec dolori fractus subcubuit, sed postquam sanctum quadragesimale ieiunium cum uxore et filio Karolo inchoavit, adversus hanc tempestatem sedandam se obicem tulit; et qui solitus erat, hoc tempus psalmorum decantatione, orationum instantia, missarum celebratione, elemosinarum liberalitate totum reddere sollempne, ita ut vix uno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret, nunc propter discordiam fugandam pacemque revocandam nullum diem vult habere feriatum. Pastoris enim boni sequens exemplum, pro utilitate gregis sibi commissi non refugiebat etiam proprii corporis ferre iacturam.”

Thegani Gesta Hludowici imperatoris. MGH SRG 64. Ed. E. Tremp. Hannover 1995, s. 168-277.

Thegani Gesta Hludowici imperatoris. Cap. 1. MGH SRG 64, s. 174: “Anno incarnationis eius DCCCXIII., qui est annus regni gloriosi et orthodoxi imperatoris Karoli XLV., illius Karoli, qui de prosapia sancti Arnulfi pontificis Christi ortus est, sicut paterno relatu didicimus et multae testantur historiae: Sanctus Arnulfus cum esset in iuventute dux, genuit Ansgisum ducem. Ansgisus dux genuit Pippinum seniore et ducem. ...”

Thegani Gesta Hludowici imperatoris. Cap. 3. MGH SRG 64, s. 178: “Sed ille, qui iunior natu erat, semper ab infantia sua timere Deum et amare didicerat, et quicquid sui habebat, propter nomen Domini pauperibus distribuebat. Erat enim optimus filiorum eius, sicut ab exordio mundi frequenter iunior frater seniore fratrem meritis precedebat. In filiis primi parentis generis humani primo declaratum est, quem Dominus in evangelio suo Abel iustum nominavit. Abraham duos filios habuit, sed iunior melior seniori effectus est. Isaac duos filios habuit, sed iunior electus est. Iesse multos filios habuit, sed novissimus, qui erat pastor ovium, ad regni gubernacula super omnem Israelem Deo iubente in regem electus et unctus est; cuius de semine olim Christus promissus incarnari dignatus est.”

Thegani Gesta Hludowici imperatoris. Cap. 6. MGH SRG 64, s. 180-184: “Supradictus vero imperator, cum iam intellexit adpropinquare sibi diem obitus sui - senuerat enim valde -, vocavit filium suum Hludouicum ad se cum omni exercitu, episcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, locopositis. Habuit generale colloquium cum eis Aquisgrani palatio pacifice et honeste, ammonens, ut fidem erga filium suum ostenderent, interrogans omnes a maximo usque ad minimum, si eis placuisset, ut nomen suum, id est imperatoris, filio suo Hludouico tradidisset. Illi omnes exultando responderunt, Dei esse ammonitionem illius rei. Quod factum, in proxima die dominica ornavit se cultu regio et coronam capiti suo imposuit, incedebat clare decoratus et ornatus, sicut ei decuerat. Perrexit ad aecclesiam, quam ipse a fundamento construxerat, pervenit ante altare, quod erat in eminentiori loco constructum caeteris altaribus et consecratum in honore Domini nostri Iesu Christi; super quod coronam auream, aliam quam ille gestaret in capite, iussit inponi. Postquam diu oraverunt ipse et filius eius, locutus est ad filium suum coram omni multitudine pontificum et optimatum suorum, ammonens eum, inprimis

omnipotentem Deum diligere ac timere, eius praeceptis servare in omnibus, aecclesias Dei gubernare et deffendere a pravis hominibus. Sororibus suis et fratribus, qui erant natu iuniores, et nepotibus et omnibus propinquis suis indefficientem misericordiam semper ostendere praecepit. Deinde sacerdotes honorare ut patres, populum diligere ut filios, superbos et nequissimos homines in viam salutis coactos dirigere, cenobiorum consolator fuisset et pauperum pater. Fideles ministros et Deum timentes constitueret, qui munera iniusta odio haberent. Nullum ab honore suo sine causa discretionis eiecisset, et semetipsum omni tempore coram Deo et omni populo inreprehensibilem demonstrare. Postquam haec verba et alia multa coram multitudine filio suo ostenderat, interrogavit eum, si obediens voluisset esse praeceptis suis. At ille respondit, libenter obaedire et cum Dei adiutorio omnia praecepta, quae mandaverat ei pater, custodire. Tunc iussit ei pater, ut propriis manibus elevasset coronam, quae erat super altare, et capiti suo inponeret ob recordationem omnium praeceptorum, quae mandaverat ei pater.”

Thegani Gesta Hludowici imperatoris. Cap. 19. MGH SRG 64, s. 200-204: “Erat enim statura mediocri, oculis magnis et claris, vultu lucido, naso longo et recto, labiis non nimis densis nec nimis tenuis, forti pectore, scapulis latis, brachiis fortissimis, ita ut nullus ei in arcu vel lancea sagittando equiparare poterat, manibus longis, digitis rectis, tibiis longis et ad mensuram gracilis, pedibus longis, voce virili. Lingua Graeca et Latina valde eruditus, sed Grecam melius intellegere poterat quam loqui, Latinam vero sicut naturalem equaliter loqui poterat. Sensum vero in omnibus scripturis spiritali et moralem necnon et anagogen optime noverat. Poetica carmina gentilia, quae in iuventute didicerat, respuit nec legere nec audire nec docere voluit. Erat fortis in membris suis, agilis et impiger, tardus ad irascendum et facilis ad miserandum. Quociens mane in cottidianis diebus ad aecclesiam perrexerat causa orationis, flexis genibus fronte tetigit pavementum, humiliter diu orans, aliquando cum lacrimis. Et omnibus moribus bonis semper ornatus. In tantum largus, ut antea nec in antiquis libris nec modernis temporibus auditum est, ut villas regias, quae erant patris sui et avi et triavi, fidelibus suis tradidit eas in possessionem sempiternam, et praecepta constituit et anuli sui impressione cum subscriptione manu propria roboravit. Fecerat enim hoc diu temporis. Erat enim in cibo potuque sobrius et in indumentis suis moderabilis. Numquam aureo resplenduit vestimento nisi tantum in summis festivitatibus, sicut patres eius solebant agere. Tunc nihil illis diebus se induit praeter camisiam et femoralia, nisi cum auro texta: lembo aureo, balteo aureo praecinctus et ense auro fulgente, ocreas aureas et clamidem cum auro textam, et coronam auream in capite gestans, et baculum aureum in manu tenens. Numquam in risum exaltavit vocem suam, nec quando in summis festivitatibus ad laeticiam populi procedebant themilici, scurri et mimi cum coraulis et citharistis ad mensam coram eo, tunc ad mensuram ridebat populus coram eo, ille numquam nec dentes candidos suos in risum ostendit. Cottidie ante cibum aelemosinarum largitionem pauperibus exhibuit, et ubicumque erat, semper xenodochia secum habebat. In mense autem augusto, quando cervi pinguissimi sunt, venatione vacabat, usquedum aprorum tempus advenerat.”

Thegani Gesta Hludowici imperatoris. Cap. 22. MGH SRG 64, s. 212: “Illud iudicium mortale, quod caeteris factum fuerat, imperator exercere noluit; sed consilarii Bernhardum luminibus privarunt, similiter et exortatores suos Eggitheum, Reginhardum et Reginarium, qui erat filius filiae Hardradi, qui erat dux Austriae infidelissimus, qui iamdudum insurgere in domnum Karolum voluit et ei regnum minuere, qui eodem supplicio ipse deputatus est, sicut filie sue filius sustinuit cum consentaneis suis.”

Thegani Gesta Hludowici imperatoris. Cap. 44. MGH SRG 64, s. 232-234: “Elegerunt tunc unum inpudicum et crudelissimum, qui dicebatur Ebo, Remensis episcopus, qui erat ex originalium servorum stirpe, ut eum inmaniter adflixisset cum confinctionibus caeterorum. Inaudita locuti sunt, inaudita fecerunt, cottidie inproperantes ei. Abstulerunt ei gladium a femore suo, iudicio servorum suorum induentes eum cilicio. Tunc impletum est epilogium Hieremiae prophetae dicentis: Servi dominati sunt nostri. O qualem remunerationem reddidisti ei! Fecit te liberum, non nobilem, quod impossibile est. Post libertatem vestivit te purpura et pallio, tu eum induisti cilicio. Ille te pertraxit inmeritum ad culmen pontificale, tu eum falso iudicio voluisti expellere a solio patrum suorum. Crudelis, cur non intellexisti praecepta dominica: Non est servus super domnum suum? Quamobrem contempsisti praecepta apostolica illius, qui usque ad tertium caelum raptus erat, ut inter angelos disceret, quid hominibus imperaret? Ille sic praecipit dicens: Omnibus potestatibus sublimioribus subiecti estote. Non est enim potestas nisi a Deo. Et iterum alius dicit: Deum timeate, regem honorificate. Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam discolis. Haec est enim gratia. Tu vero Deum non timuisti nec regem honorasti. ...”

Einhardi Vita Caroli Magni. MGH SRG [25]. Rec. O. Holder-Egger. Hannover 1911.

Einhardi Vita Caroli Magni. Cap. 7. MGH SRG [25], s. 10: “Sed magnanimitas regis ac perpetua tam in adversis quam in prosperis mentis constantia nulla eorum mutabilitate vel vinci poterat vel ab his quae agere coeperat defatigari.”

Einhardi Vita Caroli Magni. Cap. 21. MGH SRG [25], s. 26: "Amabat peregrinos et in eis suscipiendis magnam habebat curam, adeo ut eorum multitudo non solum palatio, verum etiam regno non inmerito videretur onerosa. Ipse tamen prae magnitudine animi huiusmodi pondere minime gravabatur, cum etiam ingentia incommoda laude liberalitatis ac bonae famae mercede compensaret."

Einhardi Vita Caroli Magni. Cap. 25. MGH SRG [25], s. 30: "Erat eloquentia copiosus et exuberans poteratque quicquid vellet apertissime exprimere. Nec patrio tantum sermone contentus, etiam peregrinis linguis ediscendis operam impendit."

Einhardi Vita Caroli Magni. Cap. 26. MGH SRG [25], s. 30-31: "Religionem Christianam, qua ab infantia fuerat inbutus, sanctissime et cum summa pietate coluit, ac propter hoc plurimae pulchritudinis basilicam Aquisgrani exstruxit auroque et argento et luminariibus atque ex aere solido cancellis et ianuis adornavit. Ad cuius structuram cum columnas et marmora aliunde habere non posset, Roma atque Ravenna devehenda curavit. Ecclesiam et mane et vespere, item nocturnis horis et sacrificii tempore, quoad eum validudo permiserat, impigre frequentabat, curabatque magnopere, ut omnia quae in ea gerebantur cum qua maxima fierent honestate, aedituos creberrime commonens, ne quid indecens aut sordidum aut inferri aut in ea remanere permetterent. Sacrorum vasorum ex auro et argento vestimentorumque sacerdotalium tantam in ea copiam procuravit, ut in sacrificiis celebrandis ne ianitoribus quidem, qui ultimi ecclesiastici ordinis sunt, privato habitu ministrare necesse fuisset. Legendi atque psallendi disciplinam diligentissime emendavit."

Einhardi Vita Caroli Magni. Cap. 27. MGH SRG [25], s. 31-32: "Circa pauperes sustentandos et gratuitam liberalitatem, quam Greci eleimosinam vocant, devotissimus, ut qui non in patria solum et in suo regno id facere curaverit, verum trans maria in Syriam et Aegyptum atque Africam, Hierosolimis, Alexandriae atque Cartagini, ubi Christianos in paupertate vivere conpererat, penuriae illorum compatiens pecuniam mittere solebat; ob hoc maxime transmarinorum regum amicitias expetens, ut Christianis sub eorum dominatu degentibus refrigerium aliquod ac relevatio proveniret. (Redimebat omnes captivos et detentos in manibus barbarorum et suis pecuniis eos liberabat.)"

Wiponis Gesta Chuonradi imperatoris. MGH SRG [61]. Ed. H. Bresslau. Hannover-Leipzig 1915, s. 3-62.

Wiponis Gesta Chuonradi imperatoris. Cap. 2. MGH SRG [61], s. 16: "In his duobus, id est in maiore Chuonone et iunior, diu pendebat reliqua nobilitas; et quamquam maiorem Chuononem secretiori consilio et avido desiderio propter virtutem et probitatem illius pene omnes eligerent, tamen propter iunioris potentiam, ne pro honoris ambitione dissiderent, animum suum ingeniose quisque dissimulabat."

Wiponis Gesta Chuonradi imperatoris. Cap. 3. MGH SRG [61], s. 22-23: "Ad summam dignitatem pervenisti, vicarius es Christi. Nemo nisi illius imitator verus est dominator; oportet, ut in hoc solio regni cogites de honore perenni. Magna felicitas est in mundo regnare, maxima autem in caelis triumphare. Cum vero Deus a te multa requirat, hoc potissimum desiderat, ut facias iudicium et iustitiam ac pacem patriae, quae semper respicit ad te, ut sis defensor ecclesiarum et clericorum, tutor viduarum et orphanorum: cum his et aliis bonis firmabitur thronus tuus hic et in perpetuum. Et nunc, domne rex, omnis sancta ecclesia nobiscum rogat gratiam tuam pro his, qui contra te hactenus deliquerunt et offensione aliqua gratiam tuam perdiderunt. Ex quibus est unus Otto nomine, vir nobilis, qui te offendebat; pro illo et reliquis omnibus clementiam tuam oramus, ut illis dimittas pro caritate Dei, quae te hodie in virum alterum mutavit et numinis sui participem fecit, quatenus ipse tibi eandem vicem pro universis delictis tuis dignetur rependere'."

= *Wiponis Gesta Chuonradi imperatoris. Cap. 5. MGH SRG [61], s. 27 - v praxi.*

Wiponis Gesta Chuonradi imperatoris. Cap. 5. MGH SRG [61], s. 27: "Renuit iustitiam dilatare, quoniam illud erat regnare. Distulit suam benedictionem propter regium honorem; scriptum est enim: 'Honor regis iudicium diligit'. In cunctis rebus nil sic prodesse valebit, / Sicut iudicium regis ad officium. Ita rex in talibus causis, pro quibus maxime regia auctoritas interpellari solet, hoc est pro ecclesiarum, viduarum, orphanorum defensione, ad reliqua regimina sibi ea die viam praeparavit."

Wiponis Gesta Chuonradi imperatoris. Cap. 18. MGH SRG [61], s. 38 o nějakém tyranovi: "Erat enim nobilis genere, despicabilis in persona, turpis in moribus, magnus praedator ecclesiarum et viduarum."

5. hodina

Kristián a jeho doba I: Elity raně středověkých Čech.

Už přinejmenším do dob Palackého se domácí dějepisectví zamýšlí nad původem domácí vrcholně středověké šlechty, nad její kontinuitou, vtažením k panovníkovi. V mnohém při tom vychází nejenom z „domácích“ písemných (a archeologických) pramenů, ale i ze široké komparace v celoevropském rámci. O něco podobného se pokusíme i my.

Annales Fuldenenses. MGH SRG [7]. Ed. **F. KURZE**. Hannover 1891.

Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. MGH SRG N. S. 2. Ed. **B. BRETHOLZ**. Berlin 1923.

Fuit in provincia Boemorum. Ed. **V. CHALOUPECKÝ**. In: **CHALOUPECKÝ, V.:** *Prameny 10. století Legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile*. Praha 1939 (= *Svatováclavský sborník II. Svatováclavská tradice 2*), s. 459-481.

Gregorii Turonensis Historiarum libri decem. MGH SRM 1. 1-2. Ed. **B. KRUSCH – W. LEVISON**. Hannover 1937-1950.

Gumpoldi Mantuani episcopi Passio Wenczlai martyris. FRB 1. Ed. **J. EMLER**. Praha 1873, s. 146-166.

Laurentii monachi Cassinensis et arciepiscopi Amalfitani Passio sancti Wenceslai regis. MGH Quellen zur Geistesgeschichte des Mittelalters 7. Ed. **F. NEWTON**. München 1973, s. 23-42.

Legenda Christiani. Vita et passio sancti Wenceslai et sancte Ludmile ave eius. Ed. **J. LUDVÍKOVSKÝ**. Praha 1978.

Passio s. Wenczlai incipiens verbis Crescente fide christiana. Recensio bavarica. FRB 1. Ed. **J. EMLER**. Praha 1873, s. 183-190.

První staroslověnská legenda o sv. Václavu. Charvátolaholská redakce. Ed. **J. VAJS**. In: *Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Ludmile*. Red. **J. VAJS**. Praha 1929, s. 36-43.

Widukindi Corbeiensis Rerum Gestarum Saxoniarum libri tres. MGH SRG [60]. Edd. **P. HIRSCH-H.-E. LOHMANN**. Hannover 1935.

Literatura: **BOHÁČOVÁ, I.:** *Topografie a základní horizonty vývoje raně středověké Staré Boleslavi*. In: *Mediaevalia archeologica Bohemica 5* (v tisku)

GRAUS, F.: *Adel, Land und Herrscher in Böhmen vom 10. bis 13. Jahrhundert*. Nachrichten der Giesener Hochschulgesellschaft 35, 1966.

CHARVÁT, P.: *Náčelnictví či raný stát?* PAM 80, 1989, s. 207-222.

CHARVÁT, P.: *Notes on the social structure of Bohemia in the 11th-12th century*. PAM 83, 1992, s. 372-384.

KLÁPŠTĚ, J.: *Paměť krajiny středověkého Mostecka*. Most 1994, s. 137-159.

KLÁPŠTĚ, J.: *Změna – středověká transformace a její předpoklady*. In: *Medievalia archeologica Bohemica 1993*. Praha 1994 (= *Supplementum PA*),

KOSS, R.: *Zur Frage nach der Entstehung und Entwicklung des böhmischen Herrenstandes*. Prag 1920.

LUTOVSKÝ, M.: *Mezi Bavorskem a Moravou. Jižní Čechy v 9. století*. In: *Velká Morava mezi Východem a Západem/Großmähren zwischen West und Ost*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference. Red. **L. GALUŠKA – P. KOUŘIL – Z. MĚŘINSKÝ**. Brno 2001 (= *Spisy AÚ AV ČR Brno*), s. 267-274.

SASSE, B.: *Die Sozialstruktur Böhmens in der Frühzeit*. Historisch-archäologische Untersuchungen zum 9.-12. Jahrhundert. Berlin 1982 (= *Berliner historische Studien 7: Germania Slavica IV*).

SCHMIDT, R.: *Die Einsetzung der böhmischen Herzöge auf den Thron zu Prag*. In: *Aspekte der Nationenbildung im Mittelalter*. Ergebnisse der marburger Rundgespräche 1972-1975. Hrsg. **H. BEUMANN – W. SCHRÖDER**. Sigmaringen 1978 (= *Nationes I. Historische und politische Untersuchungen zur Entstehung der Europäischen Nationen im Mittelalter*), s. 439-463.

SLÁMA, J.: *Střední Čechy v raném středověku III*. Archeologie o počátcích přemyslovského státu. Praha 1988 (= *Præhistorica 14*), s. 71-84

TŘEŠTÍK, D.: *České kmeny*. Historie a skutečnost jedné koncepce. SMP 1, 1988 (1990), s. 129-142

TŘEŠTÍK, D.: *K sociální struktuře přemyslovských Čech*. Kosmas o knížecím vlastnictví půdy a lidí. ČsČH 19, 1971, s.

ZHÁNĚL, S.: *Jak vznikla staročeská šlechta*. Příspěvek k nejstarším politickým a sociálním dějinám českým. Brno 1930

ŽEMLIČKA, J.: „*Duces Boemanorum*“ a vznik přemyslovské monarchie. ČsČH 37, 1989, s.

ŽEMLIČKA, J.: *Te duces, te iudices, te rectores*. Sněmovní shromáždění v časně středověkých Čechách - kontinuita či diskontinuita? ČČH 91, 1993, s. 369-384.

Annales Fuldenenses ad A. 845. MGH SRG [7]. Ed. **F. KURZE**. Hannover 1891, s. 35: „*Hludowicus XIII ex ducibus Boemanorum cum hominibus suis christianam religionem desiderantes suscepit et in octavis theophaniae baptizari iussit; tempore vero autumnii in Saxonia apud Padrabrunnon generale placitum habuit, ubi fratrum suorum et Nordmannorum, Sclavorum quoque et Bulgarorum legationes suscepit, audivit et absolvit.*“

Widukindi monachi Corbeiensis Rerum gestarum Saxoniarum libri tres II. 3. MGH SRG [60], s. 68: „... *timensque sibi vicinum subregulum, eo quod paruisset imperiis Saxonum, indixit ei bellum.*“

Passio s. Vencezlai incipiens verbis Crescente fide christiana. Recensio bavarica. Kap 2. FRB I. Ed. **J. EMMER**. Praha 1878, s. 184: „... *exercitumque suum non solum armis induebat, sed etiam optimis vestimentis.*“

Crescente fide. Kap. 3. FRB 1, s. 185: „*Interea vero mater eius ipsa, que incredula Dei, cum crudelissimis viris inuito consilio dixerunt: Quid facimus? quia qui princeps debeat esse, perversus est a clericis et est ut monachus. Misitque infelices viros per invidiam ad socrum suam, beatissimam matronam nomine Ludmilam, ut eam interficerent. Qui et fecerunt, sicut illis iussum fuerat.*“

Crescente fide. Kap. 4. FRB 1, s. 185: „*Denique cum hi omnes predicti malivoli irent ad immolandum demoniis agnos atque porcellos, ut ederent ex his nefandissimis hostiis, ipse autem oportunitatem querens, substraxit se ab eis ...*“

Crescente fide. Kap. 5. FRB 1, s. 185: „*Cum autem factus esset vir, convocavit omnes viros suos et matrem et exprobravit incredulitatem illorum et duriciam cordis dicens: Cur me prohibuistis discere legem Domini Dei mei et servire illi soli?*“

Fuit in provincia Bohemorum. Kap. 4. Přel. **B. RYBA**. In: *Nejstarší legendy*, s. 215: „*I konala knížecí matka poradu se svými nespravedlivými rádci a jala se míti v nenávisti svou tchýni Ludmilu.*“

Fuit in provincia Bohemorum. Kap. 5. In: *Nejstarší legendy*, s. 216: „*Po jejím odchodu matka mladičkého knížete, poradivši se se zločinnými rádci, vyslala muže, aby ji zahubili.*“

Fuit in provincia Boemorum. Kap. 7. Ed. **V. CHALOUPECKÝ**. In: **CHALOUPECKÝ, V.:** *Prameny 10. století Legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile*. Praha 1939 (= *Svatováclavský sborník II. Svatováclavská tradice 2*), s. 475: „*Quid, fratres, cum tanto furore venistis? Nonne ego vos nutriti, ut filios? Aurum meum et argentum et vestas pretiosas dedi vobis, et si quam culpam intuli vobis, dicite michi!*“

První stsl. legenda. Vostokovská redakce. In: *Staroslověnské památky českého původu*. Red. **E. BLÁHOVÁ - I. ROGOV - V. KONZAL**. Praha 1976, 69: „*Ale muži čeští zpychli a povstali proti sobě. Byl totiž jejich kníže mladý* ...“

69-70: „*A když také jeho bratr vyrostl a nabyl rozumu, tehdy ďábel vešel do srdce jeho zlých rádců, jako kdysi do zrádce Jidáše. Neboť je psáo: „Každý kdo povstává proti svému pánu, podoben je Jidášovi.“ Ti tedy našeptávali Václavovi. Řekli: „Boleslav tě chce zavraždit, spikniv se s matkou a se svými muži.“*“

70: „*Ale tehdy oni zlí ďáblové pozvali Boleslava (a) konali ďábelskou poradu o Václavovi, jako v prvních letech Židé o Kristu.*“

71: „*A té noci se spiklenci sešli do Hněvysova dvorce a přizvali Boleslava; a uskutečnili tu zlou, ďábelskou poradu. Tu jako se u Piláta shromáždili ti, kteří kuli pikle proti Kristu, tak se ti zlí psi uradili, oněm se podobajíce, jak by svého pána zabili. a řekli: „Přijde na jitřní, tehdy ho polapíme.“*“

Bruno z Querfurtu, Druhá legenda o sv. Vojtěchu. Kap. 11. Přel. **J. VILIKOVSKÝ**. In: *Nejstarší české legendy*. Praha 1969, s. 14: „*Dokonce i kněží si veřejně brali ženy, biskupa, který tomu odporoval, nenáviděli nespravedlivou nenávistí a podněcovali proti němu velmože, pod jehož ochranou který byl.*“

Thietmari Chronicon V. 29 (18). MGH SRG N. S. 9, s. 253-255: „*Enimvero cum Bolislaus Boemensis cerneret populum suum execrando ritui deditum, in maxima securitate constitutum, impietatem suam ad confringenda federa pacis, quam sacramentis firmaverat, intantum armavit, ut, collectis in unam domum coram se cunctis optimatibus, prio generum suum gladio in kaput eius merso ipse occideret ceterosque inermes in ipsa sancta quadragesima, vir sanguinum et dolosus nec sibi concessos umquam dignus dimidiare dies, cum sue malicie fautores interficeret.*“

Tamtéž, V. 23 (15), s. 247: „... *vice basilisci noxii regnans populum ineffabiliter constrinxit. Qui pondus illati facinoris diucius ferre non valens, Wlodoweium, qui potestas exercitus interpretatur, a Polonia clam vocans, aspidem venenatam absque omni legis pietate suos tractantem, hunc in sedem basilisci illius, idest Bolizlai, deiecto eo consanquinitatis linea et pietatis affectu unanimiter electum, collocavit.*“;

Tamtéž, V. 29 (18), s. 253: „*Mortuo interea duce Wlodoweio, fratres predicti, una cum matre expulsi, a Bohemiensibus penitencia ductis revocantur.*“

6. hodina

Kristián a jeho doba II: Církevní organizace boleslavských Čech.

Vznik pražského biskupství byl významným mezníkem v dějinách českých zemí. Nejenalo se ovšem právě o jednoduchou záležitost, jak o tom ostatně svědčí bohatá a nikoli nerozporuplná literatura.

Prameny: *Annales Altahenses Maiores*. MGH SRG [4]. Edd. **W. VON GIESEBRECHT-E. L. B. VON OEFELE**. Hannover 1894.

Annales Bohemici. FRB 2. Ed. **J. EMLER**. Praha 1875, s. 380-382.

Annales Gradicensis et Opatovicenses. FRB 2. Ed. **J. EMLER**. Praha 1874, s. 383-400.

Annales Hildesheimenses. MGH SRG [8]. Ed. **G. WAITZ**. Hannover 1878.

Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. MGH SRG N. S. 2. Ed. **B. BRETHOLZ**. Berlin 1923.

Diplomata Heinrici IV., 2. MGH DD 6. 2. Edd. **D. VON GLADIB – A. GAWLIK**. Weimar 1959.

Granum catalogi praesulum Moraviae. Ed. **J. LOSERTH**. Archiv für Kunde der österreichischen Geschichtsquellen 78, 1892.

Legenda Christiani. Vita et passio sancti Wenceslai et sancte Ludmille ave eius. Ed. **J. LUDVÍKOVSKÝ**. Praha 1978.

Othloni Vita sancti Wolkangi episcopi. MGH SS 4. Ed. **G. WAITZ**. Hannover 1841, s. 521-542.

Przibiconis de Radenin dicti Pulkavae Chronica Bohemiae. FRB 5. Edd. **J. EMLER - J. GEBAUER**. Praha 1893, s. 1-207.

Literatura: **TŘEŠTÍK, D.:** *K založení pražského biskupství v letech 968-976: pražská a řezenská tradice*. In: <http://www.sendme.cz/trestik/zalozenibiskupstvi.htm> (poslední aktualizace 18. 4. 2002).

SPANGENBERG, H.: *Die Gründung des Bistums Prag*. HJb 21, 1900, s. 758-775; **UHLIRZ, K.:** *Die Errichtung des Prager Bistums*, Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen 39, 1900, s. 1-10;

SCHULTE, W.: *Die Gründung des Bistums Prag*. HJb 22, 1901, s. 285-297; **NOVOTNÝ, V.:** *České dějiny I.1*, s. 583-592, 609-611;

NAEGLE, A.: *Kirchengeschichte Böhmens I.2*. Wien – Leipzig 1918, s. 385-517;

HOLTZMANN, R.: *Böhmen und Polen im 10. Jahrhundert*. Eine Untersuchung zur ältesten Geschichte Schlesiens. Zeitschrift für Geschichte und Alterthums Schlesiens 52, 1918, s. 1-37;

HOLTZMANN, R.: *Die Urkunde Heinrichs IV. für Prag vom Jahre 1086*. Ein Beitrag zur Geschichte der Gründung des Bistums Prag und seines Verhältnisses zum Bistum Mähren, Archiv für Urkundenforschung 6, 1918, s. 177-193;

FIALA, Z.: *Dva kritické příspěvky ke starým dějinám českým*. SH 9, 1962, s. 56-63;

BÜTTNER, H.: *Erzbischof Willigis von Mainz und das Papsttum bei der Bistumserrichtung in Böhmen und Mähren im 10. Jahrhundert*. Rheinische Vierteljahresblätter 30, 1965, s. 1-22;

KADLEC, J.: *Auf dem Wege zum Prager Bistum*. Zur Vorgeschichte seiner Gründung. In: *Geschichte der Ost- und Westkirche in ihren wechselseitigen Beziehungen*. Acta Congressus historiae Slavicae Salisburgensis in memoriam ss. Cyrilli et Methodii anno 1963 celebrati. Red. **F. ZAGIBA**. Wiesbaden 1967 (= *Annales Instituti Slavici I. 3*), s. 29-45;

HILSCH, P.: *Der Bischof von Prag und das Reich in sächsischer Zeit*. DA 28, 1972, s. 1-41.

Cosmae Pragensis Chronica Boemorum I. 22. MGH SRG N. S. 2, s. s. 43-44: „*Iohannes, servus servorum Dei, Bolezlao catholice fidei alumno apostolicam benedictionem. Iustum est benivolas aures iustis accomodare petitionibus; quia Deus est iusticia et, qui diligunt eum, iustificabuntur et omnia diligentibus Dei iusticiam cooperantur in bonum. Fila nostra, tua relativa, nomine Mlada, que et Maria, inter ceteras haud abnegandas petitiones cordi nostro dulces intulit ex parte tui preces, scilicet ut nostro assensu in tuo principatu ad laudem et gloriam Dei ecclesie liceret fieri episcopatum. Quod nos utique leto animo suscipientes, Deo grates retulimus, qui suam ecclesiam semper et ubique dilatat et magnificat in omnibus nationibus. Unde apostolica auctoritate et sancti Petri principis apostolorum potestate, cuius, licet indigni, tamen sumus vicarii annuimus et collaudamus atque incanonizamus, quo ad ecclesiam sancti Viti et sancti Wencezlai martirum fiat sedes episcopalis, ad ecclesiam vero sancti Georgii martiris, sub regula sancti Benedicti et obedientia filie nostre, abbatisse Marie constituatur congregatio sanctimonialium. Verumtamen non secundum ritus aut sectam Bulgarie gentis vel Ruzie, aut Slavonice lingue, sed magis sequens instituta et decreta apostolica unum pociorem tocius ecclesie ad placitum eligas in hoc opus clericum Latinis adprime literis eruditum, qui verbi vomere novalia cordis gentilium scindere et triticum bone operationis serere atque manipulos frugum vestre fidei Christo reportare sufficiat, Vale.*“

Annales Hildesheimenses ad. A. 973. MGH SRG [8], s. 11: „Otdo imperator maior et filius eius Oto item imperator cum imperatricibus XIII. Kal. April. Quidlingaburg venerunt, ibi diem paschalem celebrant, is contigit X. Kal. April. Illuc venire legati Graecorum Beneventorum cum muneribus, XII primates Ungarorum, Bulgariorum duo; etiam legati ducis Haroldi, quem putabant resistere imperatori, omnia sua dediti Otonis subiciunt cum statuto vectigali. Boneszlavo [dux Sclavienu] regis eum innumerabiliter donans illuc venit muneribus. Miszezo etiam dux Sclavienu, terrore compulsus, filium mittit obsidem.“

Othloni Vita sancti Wolfkangi episcopi. MGH SS 4, s. 538: „Inter tanta pietatis studia videtur pandendum, quid etiam famulus Dei egerit super gente Poemorum. Haec namque gens noviter per christianam imbuta fidem, sacrilega idola, licet tepide, abiecit; sed quomodo catholicam exequeretur religionem, quoniam caruit pastore, prorsus ignoravit. At medius Otto caesar, divine cultor praecipuus religionis, a glorioso duce Heinrico ceterisque fidelibus est interpellatus, ut quod apud ipsam gentem inchoatum esset, pro Domini amore regali potestate perageret. Talibus igitur petitionibus caesar libenter assensum praebuit. Sed quoniam Poemia provincia sub Ratisponensis ecclesiae parochia extitit, peragi non potuit, nisi ipsius antistiti praesidio. Unde rex, legatione missa ad episcopum, petiit, ut acceptis pro parochia praediis, in Poemia sibi liceret episcopatum efficere. Tunc vir Dei nimium laetatus in his, quae dicta sunt sibi, primates suos convocavit, exquirens ab eis consilium, quomodo caesari conveniens redderet responsum. Illis autem ne petitioni tali consentiret unanimiter consiliantibus, dixit: "Pretiosam igitur margaritam sub praedictae latentem provinciae terram conspicimus, quam ni venditam comparatione rerum non acquirimus. Ideoque audite quae dico. Ecce me meaque omnia libenter impendo, ut ibi domus Domini per corroboratam scilicet ecclesiam stabiliatur". Haec ergo memorans, consensum se caesari remandavit. Cumque tempus peragendi concambii venisset, tanta favit alacritate, ut ipse privilegium componeret.“

Annales Altahenses Maiores ad. A. 974. MGH SRG [4], s. 11: „Eodem anno Heinricus dux Bawariorum et Abraam episcopus inierunt consilium cum Bolizlavone et Misigone, quomodo imperatori suum regnum disperderent; et hoc quidem tam infaeliciter fuit disputatum, ut, si divina miseratio non provideret et insuper ingenium Berahtoldi non disperderet, pene tota Europa destituta atque deleta esset.“

Annales Altahenses Maiores ad. A. 975, s. 13: „Eodem anno Otdo imperator Boemos concremavit atque vastavit.“

Annales Weissenburgenses ad A. 975, MGH SRG [38], s. 43: „Domnus Otto imperator habuit magnum conventum in Welmare. Eodem anno imperator Beheimos vastavit et concremavit, et revertendo venit in Herisfelt.“

Lamperti Hersfeldensis monachi Annales ad A. 975. In: *Lamperti Opera.* MGH SRG [38], s. 42: „Otto imperator habuit magnum conventum in Wehmare. Eodem anno imperator Beheimos vastavit et concremavit.“
Diplomata Ottonis II. MGH DD 2. 1. Ed. T. SICKEL. Hannover 1888, č. 105, s. 119; s. 189-191, č. 167 z 5. 10. 977: „pernitiosa Sclavorum invasio“.

Annales S. Emmerami minores ad A. 975. MGH SS 13, s. 47: „Rammoldus a s. Wolfkango ordinatur abbas.“

Cosmae Pragensis Chronica Boemorum II. 37. MGH SRG N. S. 2, s. 135: „privilegium ... olim a sancto Adalberto episcopo, suo antecessore, confirmatum tam a papa Benedicto, quam a primo Ottone imperatore.“

Diplomata Heinrici IV. MGH DD 6. 1-3, s. 516, č. 390: „... quod Pragensis episcopatus, qui ab inicio per totum Boemie ac Moraviae ducatum unus et integer constitutus est et tam a papa Benedicto quam a primo Ottone imperatore sic confirmatus est.“

Granum catalogi praesulum Moraviae. Ed. J. LOSERTH, s. 66: „Tempore sancti Adalberti Pragensis episcopis secundi anno episcopatus sui tercio Moraviensis episcopatus Pragensi episcopio Benedicti pape VII Othonisque imperatoris secundi confirmatione et pii Boleslai ducis consensu accedente usque ad tempora Severi episcopi Pragensis sexti et Vratislai ducis Boemie fuit unitus.“

Catalog episcoporum Argentinensium ad A. 976. MGH SS 13. Ed. G. WAITZ. Hannover 1881, s. 323: „Cum Willigiso Moguntino archiepiscopo Gamenolfum Constantiensis ecclesiae episcopum apud Erestheim. Cum eodem Dietmarum Bragensis ecclesiae episcopum apud Bruchmagud.“

Mainzer Urkundenbuch I. Ed. M. STIMMING. Darmstadt 1932, č. 219, s. 135: „Quapropter auctoritate ipsius (papeže) astipulantibus quoque assesoribus nostris venerabilibus episcopis Spirensi, Warmaciensi, Pragensi, Moraviensi pro manifesto parricidio Gozmarum ab officio et beneficio deposuimus...“

Przibiconis de Radenin dicti Pulkavae Chronica Bohemiae. FRB 5. Edd. J. EMLER – J. GEBAUER. Praha 1893, s. 55: „Gebhardus, Pragensis episcopus, praecavere volens, ne ex obitu Johannis, quondam episcopi Moraviae, qui eodem anno decesserat, Moraviensi ecclesie certa alius preficeretur episcopus, ad imperatoris predicti deducit noticiam, qualiter ex ordinatione quondam sancti Adalberti, Pragensis episcopi, temporibus primi Ottoni imperatoris ecclesia Moraviensis Pragensi episcopio fuisset unita, et qualiter Benedicti pape fuisset desuper confirmacio subsequuta, ...“

7. hodina

Kristián a jeho doba III: Říše Boleslavů na konci 10. století.

K roku 990 merseburský kronikář Thietmar zaznamenal zprávu o rozsáhlém konfliktu, který vypukl mezi polským a českým knížetem o jakési „regnum ablatum“. Jaké území však tento pojem označuje, už nenapsal, a tak se nejasná Thietmarova zmínka stala jednak jablkem sváru mezi historiky tří historiografií sama o sobě, jednak se teorie o tom, jaké území lze pod tímto označením chápat, staly nedílnou součástí úvah o politické konstelaci ve střední Evropě na sklonku 10. věku.

Literatura: *Annales Altahenses Miores*. MGH SRG [4]. Edd. **W. VON GIESEBRECHT – E. L. B. VON OEFELE**. Hannover 1894.

Annales Hildesheimenses. MGH SRG [8]. Ed. **G. WAITZ**. Hannover 1878.

Annales Hildesheimenses, Quedlinburgenses, Weissenburgenses et Lamberti pars prior. MGH SS 3. Ed. **G. H. PERTZ**. Hannover 1839, s. 18-116.

Annales Poloniae. MGH SRG [11]. Edd. **W. ARNDT – R. ROEPEL – G. H. PERTZ**. Hannover 1866.

Lamperti Hersfeldensis monachi Annales. In: *Lamperti Opera*. MGH SRG [38]. Ed. **O. HOLDER-EGGER**. Hannover-Leipzig 1894, s. 1-314.

Descriptio civitatum ad septentrionalem plagam Danubii, t. zv. Bavorský geograf. Edd. **B. HORÁK – D. TRÁVNÍČEK**. Praha 1956 (= Rozpravy ČSAV: řada)

De administrando imperio. MMFH 3. Rec. **D. BARTOŇKOVÁ**. Brno 1969, s. 382-401.

Literatura: **POTKAŇSKI, K.**: *Kraków przed Piastami*. In: **POTKAŇSKI, K.**: *Lechici, Polanie, Polska*. Wybór pism. Warszawa 1965², s. 170-413.

PEKAŘ, J.: *K sporu o zakládaci listinu biskupství Pražského*. ČČH 10, 1904, s. 54-58.

LABUDA, G.: *Boleslaw Chrobry w Krakowie, czyli o rzekomej utracie Krakowa przez Czechów w roku 999*. In: **TÝŽ**: *Studia nad początkami państwa polskiego 2*. Poznań 1988, s. 264-293.

LOWMIAŇSKI, H.: *Boleslaw Chrobry w Krakowie w końcu X wieku*. In: **LOWMIAŇSKI, H.**: *Studia nad dziejami SłowiaŇszczyzny, Polski i Rusi w wiekach średnich*. Poznań 1986, s. 357-366.

LABUDA, G.: *Studia diplomaticzne i geograficzno-historiczne z dziejów SłowiaŇszczyzny zachodniej*. In:

LABUDA, G.: *Fragmenty z dziejów SłowiaŇszczyzny zachodniej 1*. Poznań 1960, s. 123-204.

BULÍN, H.: *Polský stát Měška I. a Čechy*. Příspěvek k dějinám vztahů česko-polských v druhé polovině 10. století. Slovanské historické studie 4, 1961, s. 87-162.

KÜRBIŠOVNA, B.: *Dagome iudex – studium krytyczne*. In: *Początki państwa polskiego I*. Organizacja polityczna. Poznań 1962, s. 363-424.

HAVLÍK, L.: *Slované v anglosaské chorografii Alfréda Velikého*. Vznik a počátky Slovanů 5, 1964, s. 55-85.

BAKALA, J.: *Severní Chorvati a Slezsko*. Příspěvek k zeměpisu a etnicitě středoevropských Slovanů v 9. a 10. století. SISb 65, 1967, s. 364-379.

LUDAT, H.: *An der Elbe und Oder um das Jahr 1000*. Skizzen zur Politik des Ottonenreiches und der slavischen Mächte in Mitteleuropa. Köln-Wien 1971.

TUREK, R.: *Listina Jindřicha IV. z 29. dubna 1086 (DH IV 390) a její teritoria*. Slavia Antiqua 22, 1975, s. 69-118.

WARNKE, CH.: *Ursachen und Voraussetzungen der Schenkung Polens an den heiligen Petrus*. In: *Europa Slavica – Europa Orientalis*. Festschrift für Herbert Ludat zum 70. Geburtstag. Hrsg. von **K.-D. GROTHUSEN – K. ZERNACK**. Berlin 1980, s. 127-177.

KAŇMIERCZYK, J.: *Ku początkom Wrocławia 1*. Warsztat udowlany i kultura mieszkalna Ostrowa Tumskiego od X do połowy XI wieku. Wrocław-Warszawa 1991.

SLÁMA, J.: *Přemyslovci a Morava*. SSPS 2, 1991, s. 51-68.

TŘEŠTÍK, D.: *Počátky Přemyslovců*. Vstup Čechů do dějin (530-935). Praha 1997.

Thietmari Chronicon IV. 11 (9)-14. MGH SRG N. S. 9, s. 144-148.

Tamtěž, II. (9), s. 54: „*Gero Orientalium marchio Lusizi et Selpuli, Miconem quoque cum sibi subiectis imperiali subdidit dicioni.*“;

Tamtěž, VI. 34-35, s. 314: „*Bolizlavus autem Luzici, Zara et Selpuli denuo occupat et non longe post Budusin civitatem presidio Hirimanni comitis munitam socer invidus possedit.*“ *Diplomata Ottonis I*. MGH DD 1. Ed. **T. SICKEL**. Hannover 1879-1884, č. 231, s. 316-317 z 29. 7. 961; *tamtěž*, č. 406, s. 552-553 z roku 971; *Diplomata Ottonis III*. MGH DD 2. 2. Ed. **T. SICKEL**. Hannover 1893, č. 186, s. 595.

Diplomata Ottonis III. MGH DD 2. 2, č. 186, s. 595: „Misnensi episcopatu terminum posuimus nominando fines et determinationes locorum sicut infra tenetur: ubi caput et fons aquae quae dicitur Odera, inde quasi recta via usque ad caput Albiae, inde deorsum in occidentalem partem ubi divisio et confinium duarum regionum Behim et Nisenin, ibidem ultra Albiam et per silvam in occidentalem partem usque ad caput Mildae et sic deorsum ambas plagas eiusdem fluminis, scilicet prope occidentalem ripam Rochilnze, et sic usque dum Milta intrat in Albiam, nec non ob hoc diximus in occidentali plaga quia multae villae pertinent ad orientales urbes, et sic sursum et ultra provinciam Nizizi ad eundem terminum sine dubio, nec non in altera parte Lusizi et Selboli et sic usque ad civitatem Zulbiza, illam videlicet infra eundem terminum, et inde in aquam quae dicitur Odera et sic Odera sursum usque ad caput eius.“

Ed. B. KÜRBIŚÓWNA in TAŹ: *Dagome iudex, s. 395: „Item in alio tomo sub Johanne XV papa Dagome iudex et Ote senatrix et filii eorum misica et lambertus leguntur beato Petro contulisse unam civitatem in integro que vocatur Schinesgne cum omnibus suis pertinentiis infra hos affines sicuti incipit a primo latere longum mare fine Pruzze usque in locum qui dicitur Russe et fine Russe extendente usque in Craccoa et ab ipsa Craccoa usque ad flumen Oddere recte in locum qui dicitur Alemure et ab ipsa Alemure usque in terram Milze et a fine Milze recte intra Oddera et exinde ducente iuxta flumen Oddera usque in predictam civitatem Schinsgne.“*

LABUDA, G.: *Granica południowe Polski w X i XI wieku czyli castrum Treceń w dokumentach biskupstwa wrocławskiego (1135, 1245). In: LABUDA, G.: Studia nad początkami państwa polskiego 2. Poznań 1988, s. 231, když navrhl text opravil takto: „Inde ad orientem – Bug scilicet et Styr, cum Gracouua civitate, cum omnibus regionibus ad predictam urbem pertinentibus ... Inde Ungrorum limitibus additis, usque ad montes, quibus nomen est Triti, dilatata procedit. Deinde in ea parte, que meridiem respicit, cum prouintia, cui Uag nomen est, addita regione Moravia, usque ad flumen, cui nomen est Wag.“*

Diplomata Heinrici IV. MGH DD 6. 2, č. 390, s. 516-517: „Termini autem eius occidentem versus hii sunt: Tugust, que tendit ad medium fluminis Chub, Zedlza et Lusane et Dazana, Liutomerici, Lemuzi usque ad mediam silvam, qua Boemia limitantur. Deinde ad aquilonem hi sunt termini: Pssouane, Chrouati et altera Chrowati, Zlasane, Trebouane, Pobarane, Dedosize usque ad mediam silvam, qua Milcianorum occurrunt termini. Inde ad orientem hos fluvios habet terminos: Bug scilicet et Ztir cum Gracouua civitate provintiaque cui Uuag nomen est cum omnibus regionibus ad predictam urbem pertinentibus, que Gracouua est. Inde Ungrorum limitibus additis usque ad montes quibus nomen est Triti dilatata procedit. Deinde in ea parte, que meridiem respicit, addita regione Morowia usque ad flumen cui nomen est Wag et ad medias silvas cui nomen est Mõre et eiusdem montis eadem parrochia tendit, qua Bauuaria limitatur.“

Thietmari Chronicon IV. 2 (2). MGH SRG N. S. 9, s. 132: „auxillium sibi (Jindřichovi II. Svřlivému) deinceps ut regi et domino cum iuramentis affirmantes“; Annales Hildesheimenses ad A. 984. MGH SRG [8], s. 24: „... regnumque eius invadendo, plurimos sibi de Saonia associavit, qui eum in proximo pascha Quidelingaburg ad regem elegerunt“.

Annales Quedlinburgenses ad A. 985. MGH SS 3, s. 67: „At dominae, quarum, ut diximus cura regnum regisque regebatur infantia, tanti viri summissa deditione admodum gratulabundae ... digno eum honore susceptum, gratia fideli donatum, ductoria itidem dignitate sublimatum, deinde non tantum inter amicos, sed etiam, amicissimos, uti ius propinquitatis exigebat, debito dilectionis venerantur affectu.“

Thietmari Chronicon IV. 8. MGH SRG N. S. 9, s. 140: „...magna sedicio, qua Herimanni comitis consilio postmodum finita, regis gratiam in Francanafordi et ducatum dedicius promeruit.“

Annales Quedlinburgenses ad A. 985. MGH SS 3, s. 66-67: „Saxones Sclaviam invaserunt, quibus ad supplementum Misacho cum magno exercitu venit ...“

Annales Hildesheimenses ad A. 985. MGH SRG [8], s. 24: „Et eodem anno Saxones Sclaviam invaserunt, quibus ad supplementum Misaco cum magno exercitu venit.“

Annales Altaenses Miores ad A. 985. MGH SRG [4], s. 15: „Saxones Sclaviam vastant.“

Lamperti Hersfeldensis monachi Annales ad A. 986. In: Lamperti Opera. MGH SRG [38]. Ed. O. HOLDER-EGGER. Hannover-Leipzig 1894, s. 45: „Otto ex puer Boemios vastavit, sed Misichonem cum muneribus obviam suscepit.“

tamtěz, s. 45: „Iterum rex Boemiam intravit et eam ad deditionem coegit.“

Die Briefsammlung Gerberts von Reims. MGH Die Briefe der deutschen Kaiserzeit 2. Ed. F. WEIGLE. Weimar 1966, č. 91, s. 120 v Remeši v zřř 986-na konci ledna 987: „Clara indolens divae memoriae Ottonis (III.) cesaris, pace inter duces ac principes redintegrata, proxima aestate legiones militum in Sarmates, quos ea lingua Guinidos dicunt, ibique sex et quadraginta urbes munitissimas sua praesentia ac militum robore cepit, diruit atque vastavit.“

Annales Quedlinburgenses ad A. 986. MGH SS 3, s. 67: „Otto rex adhuc puerulus cum magno exercitu Saxonum perrexit in Sclaviam, ibique ad eum venit Misacho cum multitudine nimia, obtulit que ei unum camelum ...“

Annales Altahenses Maiores ad A. 986. MGH SRG [4] , s. 15: „Oddo rex puer cum magno exercitu Sclaviam vastat et ibi Misaconem obvium habuit cum exercitu et muneribus.“
Thietmari Chronicon IV. 6 (5). MGH SRG N. S. 9, s. 138: Míšeňský biskup Volkold „post mortem Ricdagi marchionis incliti Ekkihardo succedente et Bolizlavo ad propria remeante“.
Annales Quedlinburgenses ad A. 986. MGH SS 3, s. 67: „Otto rex adhuc puerulus cum magno exercitu Saxonum perrexit in Sclaviam, ibique ad eum venit Misacho cum multitudine nimia, obtulit que ei unum camelum ...“
Annales Altahenses Maiores ad A. 986. MGH SRG [4], s. 15: „Oddo rex puer cum magno exercitu Sclaviam vastat et ibi Misaconem obvium habuit cum exercitu et muneribus.“
Annales Hildesheimenses ad A. 986. MGH SRG [8], s. 24: „Otto rex adhuc puerulus“ táhne do Sclavie
Thietmari Chronicon IV. 9 (7). MGH SRG N. S. 9, s. 140: „Celebrata proxima paschalis solemnitas in Quidelingenburg a rege, ... Huc etiam Bolizlavus et Miseco cum omnibus suis conveniunt omnibusque rite peractis muneribus locupletati discesserunt.“

8. hodina

Kristián a jeho doba IV: Osudy sv. Vojtěcha.

Prameny: Annales Bohemici. FRB 2. Ed. **J. EMLER.** Praha 1875, s. 380-382.

CDB I, č. 37, s. 43; č. 38, s. 43-46; č. 375, s. 347-350 a CDB V. 1, č. 45, s. 95-97.

Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. MGH SRG N. S. 2. Ed. **B. BRETHOLZ.** Berlin 1923.

Die Briefsammlung Gerberts von Reims. MGH Die Briefe der deutschen Kaiserzeit 2. Ed. **F. WEIGLE.** Weimar 1966.

Diplomata Theophanu. MGH DD 2. 2, č. 2, s. 876-877.

Legenda maior sancti Stephani regis. SRH 2. Rec. **E. BARTONIEK.** Budapest 1938.

Sancti Adalberti Pragensis episcopi et martyris Vita altera auctore Brunone Querfurtensi. MPH N. S. 4. 2. Ed. **H. KARWAŚINSKA.** Warszawa 1969.

Sancti Adalberti Pragensis episcopi et martyris Vita prior. MPH N. S. 4. 1. Ed. **H. KARWAŚINSKA.** Warszawa 1962.

Widrici Vita s. Gerardi episcopi Tullensis. Kap. 6. MGH SS 4. Ed. **G. WAITZ.** Hannover 1841, s. 485-505.

Literatura: VOIGT, H. G.: *Adalbert von Prag.* Ein Beitrag zur Geschichte der Kirche und des Mönchtums im zehnten Jahrhundert. Westend – Berlin 1898.

KOSS, R.: *Kritische Bemerkungen zu Friedrichs Codex diplomaticus nec non epistolaris regni Bohemiae.* Studien zum älteren böhmischen Urkundenwesen. Prag 1911 (= Prager Studien aus dem Gebiete der Geschichte 11).

VILIKOVSKÝ, J.: *Versus de passione s. Adalberti.* Několik poznámek. SPFFUKo 6, 1929, s. 317-350.

TŘEŠTÍK, D.: *Radim, Kristián, vojtěšské legendy a textologie.* ČsČH 15, 1967, s. 691-704.

BOGYAY, T.: *Adalbert von Prag und die Ungarn - ein Problem der Quellen-Interpretation.* Ungarn-Jahrbuch 7, 1976, S. 9-36.

ŽEMLIČKA, J.: *Khodnověrnosti listiny Jana XV. pro klášter v Břevnově (31. V. 993).* In: *Milénium břevnovského kláštera (993-1993).* Sborník statí o jeho významu a postavení v českých dějinách. Red. **M. BLÁHOVÁ – I. HLAVÁČEK.** Praha 1993, s. 25-39.

PRAŽÁK, J.: *Privilegium pervetustum Boleslai.* In: *Milénium břevnovského kláštera (993-1993).* Sborník statí o jeho významu a postavení v českých dějinách. Red. **M. BLÁHOVÁ – I. HLAVÁČEK.** Praha 1993, s. 13-24.

SLÁMA, J.: *Slavnikovci – významná či okrajová záležitost českých dějin 10. století?* AR 47, 1995, s. 182-224.

TÝŽ: *Plzeň-Doubrovka. K problému věrohodnosti svatovojtěšské tradice.* In: *Svatovojtěšská tradice v dějinách našeho národa a církve a její význam dnes.* Sborník ze symposia k tisícímu výročí smrti biskupa Vojtěcha Slavnikovce. Red. **Z. SOUČEK.** Praha 1997, s. 25-29.

LOTTER, F.: *Das Bild des hl. Adalbert in der römischen und der sächsischen Vita.* In: *Adalbert von Prag – Brückenbauer zwischen dem Osten und Westen.* Hrsg. **H. H. HEINRIX.** Baden-Baden 1997 (= Schriften der Adalbert-Stiftung Krefeld 4), s. 77-107.

PROFANTOVÁ, N. ve *Velkých dějinách zemi Koruny české 1,* s. 311-316.

TŘEŠTÍK, D.: *Sv. Vojtěch a formování střední Evropy.* In: *Sv. Vojtěch, Čechové a Evropa.* Red. **J. ŽEMLIČKA – D. TŘEŠTÍK.** Praha 1998, s. 81-108.

ZIMMERMANN, H.: *RI II. 5.* Papstregesten 911-1024. Wien – Köln – Weimar 1998², č. 683, s. 208.

TŘEŠTÍK, D. – ZACHOVÁ, J.: *Adhortace De ammonitione presbyterum a biskup Vojtěch.* ČČH 99, 2001, s. 279-292.

Labuda, G.: *Święty Wojciech – biskup-męczennik, patron Polski, Czech i Węgier.* Wrocław 2000.

Annales Bohemici ad A. 982. FRB 2, s. 381: „*Sanctus Adalbertus in Pragensem episcopum consecratur*“

Annales Hildesheimenses ad A. 989. MGH SRG [8], s. 25: „*Theophanu imperatrix, mater regis, Romam perrexit, ibique natalem Domini celebravit, et omnem regionem regi subdidit.*“

Die Briefsammlung Gerberts von Reims. MGH Die Briefe der deutschen Kaiserzeit 2. Ed. **F. WEIGLE.** Weimar 1966, č. 160, s. 188-189 snad z listopadu 989, v němž se Gerbert omlouvá, že se nemohl s císařovnou účastnit cesty do Říma a slibuje tam dorazit na velikonoce.

Annales Bohemici ad A. 990. FRB 2, s. 381: „*Sanctus Adalbertus episcopus Rome ad sanctum Alexium monachus niger effectus est*“

Annales Pragenses ad A. 990. FRB 2, s. 377: „*Professio sancti Adalberti*“

Cosmae Chronica I. 28. MGH SRG N. S. 2, s. 51.

Thietmari Chronicon IV. 28 (19). MGH SRG N. S. 9, s. 165: „*In prima estate Adelbertus Boemiorum episcopus, ..., omnes excommunicans Romam ad excusandam se apud apostolicum venit.*“

9. hodina

Rok 1000

Annales Hildesheimenses. MGH SRG [8]. Ed. **G. WAITZ**. Hannover 1878.

Galli Anonymi Cronica et gesta ducum sive principum Polonorum. MPH N.S. 2. Ed. **C. MALECZIŃSKI**. Kraków 1952.

Thietmari Merseburgensis episcopi Chronicon. MGH SRG N. S. 9. Ed. **R. HOLTZMANN**. Berlin 1935.

FRIED, J.: *Otto III. und Boleslaw Chrobry*. Das Widmungsbild des Aachener Evangelistars, der „Akt von Gnesen“ und das frühe polnische und ungarische Königtum. Stuttgart 1989.

FRIED, J.: *Römische Erinerrungen*. Zu den Anfängen und frühen Wirkungen des christlichen Rommythos. In: *Studien zur Geschichte des Mittelalters*. Jürgen Petersohn zum 65. Geburtstag. Hrsg. **M. THUMSER – A. WENZ – HAUBFLEISCH – P. WIEGEND**. Stuttgart 2000, s. 1-41.

GÖRICH, K.: *Otto III. Romanus, Saxonicus et Italicus*. Kaiserliche Rompolitik und sächsische Historiographie. Sigmaringen 1993 (= Historische Forschungen 18).

LABUDA, G.: *Organizacja Kościoła w Polsce drugiej połowie X wieku i kościelne znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego w roku 1000*. In: **LABUDA, G.:** *Studia nad początkami państwa polskiego 2*. Poznań 1988, s. 426-526.

LABUDA, G.: *Zjazd gnieźnieński roku 1000 w oświetleni ikonograficznym*. KwH 98, 1991, s. 3-18.

TŘEŠTÍK, D.: *Von Svatopluk zu Boleslaw Chrobry*. Entstehung Mitteleuropas aus der Kraft des Tatsächlichen und aus einer Idee. In: *The Neighbours of Poland in the 10th Century*. Red. **P. URBAŃCZYK**. Warszawa 2000, s. 111-145.

Briefsammlung Gerberts. Ed. **F. WEIGLE**. MGH Briefe der deutschen Kaiserzeit 2. 1966, č. 186, s. 221-222: Ota III. Gerbertovi z Aurillacu: „*Huius ergo nostre voluntatis in non neganda insinuatione volumus vos Saxoniam rusticitatem abhorrere, sed Greciscam nostram subtilitatem ad id studii magis vos provocare, quoniam, si est, qui suscitet illam, apud nos invenietur Grecorum industrie aliqua scintilla...*

Versus numquam composui / Nec in studio habui / Dum in usu habuero / Et in eis viguero / Quot habet viros Gallia / Tot vobis mittam carmina.“

Tamtéž., č. 187, s. 225: Gerbert Otovi III.: „*Ubi nescio, quid divinum exprimitur, cum homo genere Grecus, imperio Romanus quasi hereditario iure thesauros sibi Grecie ac Romane repetit sapientie.*“

Ve věnování k *Libellus de rationabili et ratione uti*. In: *Opera*. Ed. A. Olleris. Paris 1867, s. 298: Gerbert Otovi III.: „*...quae de haec questione concepi, breviter describo, ne sacrum palatium torpuisse putet Italia, et ne se solam jactet Graecia in imperiali philosophia et romana potentia. Nostrum, nostrum est Romanum imperium; dant vires ferax frugum Italia, ferax militum Gallia et Germania, nec Scythae nobis desunt fortissima regna. Noster es, Caesar, Romanorum imperator et Auguste, qui summo Graecorum sanguine ortus, Graecos imperio superas, Romanis haereditario jure imperas, utrosque ingenio eloquentia praevenis* ().

Leonis Vercellensis Versus de Gregorio et Ottone. Ed. **K. STRECKER**. MGH Poetae Latini 5, 1939, s. ?:

Christe, preces intellege, Romam tuam respice / Romanos pie renova, vires Rome excita / Surgat Roma imperio sub Ottone tertio / ... / Sub caesaris potentia purgat papa secula (0)

Brunnonis Querfurtensis Vita quinque fratrum. Cap. 7. Ed. **H. KARWASINSKA**. MPH IV. 3. Warszawa 1973, s.: *Num cum Roma ei placeret, et ante omnes Romanum populum pecunia et honore dilexisset, ibi semper stare, hanc renovare ad decorem secundum pristinam dignitatem ioco puerili in cassum cogitavit...Erat autem bonus cesar in non recto itinere, cogitans destruere ingentes muros maxime Rome, cuius ciues quamuis sibi pro bonis mala fecissent, ipsa Roma tamen a Deo datum apostolorum domicilium erat. Nec sic natiua terra et desiderabilis Germania ad amorem ei uenit, uerum Romulea tellus, morte suorom karorum pasta, adultera pulchritudine adhuc melius placet. Enimvero more regum antiquorum et paganorum, qui suam uoluntatem difficile relinquit, inueteratae Rome mortuum decorem renovare superuacuo labore insistit* (9–43f.).

“Denn weil allein Rom ihm gefiel und er das römische Volk vor allen anderen mit Geld und Ehre liebevoll ausgezeichnet hatte, dachte er nach kindischer Art vergebens daran, es zum Glanz seiner früheren Würde zu erneuern... Der gute Kaiser war aber auf dem falschen Weg, indem er plante, die ungeheuren Mauern des gewaltigen Rom zu stürzen, das, auch wenn seine Bürger ihm Gutes mit Schlechtem vergalten, doch von Gott den Aposteln als Wohnstätte gegeben war. Und auch da fühlte er nicht die Liebe zu seinem Geburtsland, zu dem Sehnsucht weckenden „Deutschland“, sondern die romuleische Erde, die vom Tod seiner Getreuen getränkt war,

gefiel ihm in ebrecherischer Schönheit mehr. Und weil er seinen Willen nur sehr schwer aufgab, verharrte er nach Art der alten und heidnischen Könige im zwecklosen Bemühen, den erstorbenen Glanz des alt gewordenen Rom zu erneuern.“

Vita quinque fratrum. Kap. 11. MGH SS 15. 2, s. 727: „... maximamque urbem huius regionis (Sclaviniae) quondam nobilem Pragam novus hospes subiit. Hac civitate, quem, dum importunis secularibus caelestia amat, ut insontem ovem diverso servicio funestus frater occidit, multa misericordia signorum suam sanctitatem loquensque rex eius terrae Wentizlaus martyr iacet ...“

Vita quinque fratrum. Kap. 11. MGH SS 15. 2, s. 728: „Ad hanc tunc sontem Boemiam et suam dirutam metropolim cum iustus iste Benedictus intraret ...“

Ademari Cabannensis Chronicon III. 31. Ed. P. BOURGAIN. Turnhout 1999 (= *Ademari Cabannensis Opera omnia* 1 = *Corpus Christianorum. Continuatio mediaevalis* 129). Redakce β a γ, linea 1-103: „Etenim erant ei duo episcopi reverentissimi, sanctos videlicet Adalbertus archiepiscopus de civitate Pragra, que est in provincia Bevehem, ... Et rogante ipso episcopo, ordinatus est pro eo in urbe Pragam archiepiscopus quem elegerat ipse, et libenter imperator assensit.“

Thietmari Chronicon IV. 45, s. 182-184: „Qualiter autem cesar ab eodem (Boleslava Chrabrěho) tunc susciperetur et per sua usque ad Gnesin deduceretur, dictu incredibile ac ineffabile est. Videns a longe / urbem desideratam nudis pedibus suppliciter advenit et ab episcopo eiusdem Ungero venerabiliter susceptus aecclesiam introducit, et ad Christi gratiam sibi inpetrandam martyris Christi intercessio profusis lacrimis invitatur. Nec mora, fecit ibi archiepiscopatum, ut spero legitime, sine consensu tamen prefati presulis, cuius diocesi omnis haec regio subiecta est, commitens eundem predicti martyris fratri Radimo eidemque subiciens Reinbernum, Salsae Cholbergensis aecclesiae episcopum, Popponem Cracuaensem, Iohannem Wrotizlaensem, Vungero Posnaniensi excepto; factoque ibi altari sanctas in eo honorifice condidit reliquias.“

Thietmari Chronicon IV. 46, s. 184: „Perfectis tunc omnibus imperator a prefato duce magnis muneribus decoratur et, quod maxime sibi placuit, trecentis militibus loricatis. Hunc abeuntem Bolizlavus comitatu usque ad Magadaburg deducit egregio, ubi palmarum sollempnia celebrare peracta sunt.“

Thietmari Chronicon V. 10, s. 232: „Quam inique comparandi sunt antecessores nostri et contemporales! Vivente egregio Hodone pater istius Miseco domum, qua eum esse sciebat, crusinatus intrare vel eo assurgente numquam presumpsit sedere. Deus indulgeat imperatori, quod tributarium faciens dominum ad hoc unquam elevavit, ut, oblita sui genitoris regula, semper sibi prepositos auderet in subiectionem paulatim detrahere vilissimoque pecunie transeuntis inscatos amo in servitutis libertatisque detrimentum capere.“

Thietmari Chronicon IV. 47 (29), s. 184: „Imperator antiquam Romanorum consuetudinem iam ex parte magna delatam suis cupiens renovare temporibus, multa faciebat, quae diversi diversae sentiebant. Solus ad mensam quasi semicirculus factam loco caeteris eminentiori sedebat. Karoli cesaris ossa ubi requiescerent, cum dubitaret, rupto clam pavimento, ubi ea esse putavit, fodere, / quosque haec in solio inventa sunt regio, iussit. Crucem auream, quae in collo eius pendit, cum vestimentorum parte adhuc imputribilium sumens, caetera cum veneratione magna reposuit.“

Thietmari Chronicon IV. 59 (38), s. 198: „Inperatoris autem predicti gratia et hortatu gener Heinrici, ducis Bawariorum, Waic in regno suimet episcopales cathedras faciens, coronam et benedictionem accepit.“

Gesta archiepiscoporum Magdeburgensium. Kap. 14. MGH SS 14, s. 390: „... imperator, ad illius (Adalberti) limina causa orationis est profectus cum imperialibus donis; ubi a Bolizlao duce magnifice susceptus est et Gnesim usque perductus, in qua, eodem duce emente, a loco interfectionis translatum pausabat prefati martiris corpus. Hanc ergo urbem devotus imperator, occurrente sibi loci episcopo, nudis pedibus intravit et post lacrimosam ad sanctum Adelbertum orationem nova illum institutione, id est archiepiscopatus in eodem loco fundatione, sed non legitima, honoravit. Nam tota hec provincia unius Poznaniensis episcopi erat parrochia, et ipsa cum omnibus futuro tempore illic fundatis episcopatus auctoritate primi Ottonis imperatoris et pontificum apostolice sedis metropolitano Magdeburgensis archiepiscopii fuerat subiecta. Hanc ergo sine utrorumque episcoporum consensu iste imperator in quinque dividens episcopatus, in ipsa urbe Gnezi Gaudentium, beati Adalberti germanum, consecrari archiepiscopum fecit eique tres alios episcopos in tribus locis, id est Slazcholberg, Crakowe, Wortizlave, ordinatos subiecit. Poznaniensem vero episcopum non assentientem priori iuri et Magdeburgensis archiepiscopi subiectioni reliquit.“

Annales Quedlinburgenses ad A. 1000. MGH SS. 3, s. 77: „Ille (Ota III.) ... humili devotione in Sclaviam sanctum Adalbertum nuper pro Christo laureatum adiit, eiusque interventum obnixius petiit. Ibi summo conamine a duce Sclavonico Bolizavone susceptus, xeniis omnigeni census ubique terrarum studiosissime quaesiti obsequialiter donatur; licet nihil tunc temporis ex his acceperit, quippe qui non rapiendi nec sumendi, sed dandi et orandi causa eo loci adventasset.“

Annales Hildesheimenses ad A. 1000. MGH SRG 8, s. 28: „Imperator Otto III. causa orationis ad sanctum Adalberdum episcopum et martyrem quadragesimae tempore Sclaviam intravit, ibique coadunato sinodo,

episcopia septem disposuit, et Gaudentium, fratrem beati Adalberti, in principali urbe Sclavorum Praga ordinari fecit archiepiscopu, licentia Romani pontificis, causa petitionis Bolizlavonis Boemiorum ducis, ob amorem et honorem sui venerandi fratris, digni pontificis et martiris.“

„Pentecostes autem celebritatem digna devocione Aquisgrani feravit; quo tunc ammirationis causa magni imperatoris Karoli ossa contra divine religionis ecclesiastica effodere precepit; qua tunc in abdito sepulture mirificas rerum varietates invenit.“

Annales Hildesheimenses ad A. 1041. MGH SRG 8, s. 45: „Heinricus ducem Boemie Fratislaum bello petit, sed multis proceribus et militibus in prestructione silvae et ultra occisis vel captis, nil dignum efficere potuit. Petrus quoque Ungariorum rex eidem duci contra Heinricum regem auxilia misit.“

Annales Hildesheimenses ad A. 1042. MGH SRG 8, s. 45: „ ... rebellem ducem obsides dare et ipsum post se Radisponam ad deditionem humiliter venire sibi iureiurando fidelitatem servitiumque confirmare coartat.“

Annales Altahenses Maiores ad A. 1000. MGH SRG, s. 16: „ ... causa orationis ad s. Adalbertum episcopum et martyrem Sclaviam intrat, ibi synodo habita septem episcopia disposuit et Gaudentium, fratrem beati Adalberti, monachum archiepiscopum ordinari fecit.“

Lamperti Annales ad A. 1000. MGH SRG 38, s. 48: „Imperator ossa Karoli Magni a pluribus eousque ignorata, invenit. Gaudentius frater Adalberti martiris in Prago archiepiscopus constituitur.“

Vita Meinwercci. Kap. 7. MGH SRG, s. 11. „Ipso anno imperator tempore quadragesimali orationis causa ad sanctum Athelbertum Sclaviam intravit ibiue coadunata sinodo VII episcopia disposuit et Gaudentium monachum, fratrem beati Athelberti archiepiscopi, qui ante triennium a Prucis martirizatus fuerat, in Prago archiepiscopum constituit.“

Translatio s. Adalberti. MGH SS 15. 2, s. 708: „... imperator una cum episcopis et sacerdotibus et qui secum aderat clero, cuncto se committante exercitu, precedentibus crucibus et euvangeliis plenisque aromatum turibulis, reverenter ac suppliciter, devotus ac festinus occurrit; Deum laudantium ymnosque pro tantis collatis celitus beneficiis voces canencium undique resonabant.“

Diplomata Ottonis III. MGH DD 2. 2, č. 349, s. 778-

Galli Anonymi Chronicon. Kap. 6. MPH N. S. 2, s. 11-12: „Quem (Otu III.) Bolezlavus sic honorifice et magnifice suscepit, ut regem, imperatorem Romanum ac tantum hospitem suscipere decens fuit. Nam miracula mirifica Bolezlavus imperatoris in adventu praeparavit; acies inprimis militum multimodas, deinde principum in planities patiosa quasi choros ordinavit ... Cuius gloriam et potentiam ei divitias imperator Romanus considerans, admirando dixit: „Per coronam imperii mei, maiora sunt, quae video, quam fama percepi“; suorumque consultu magnatum coram omnibus adiecit: Non est dignum tantum ac virum talem, sicut unum de principibus, ducem aut comitem nominari, sed in regale solium glorianter redimitum diademate sublimari. „Et accipiens imperiale diadema capitis sui, capiti Bolezlavi in amicitiae foedus imposuit, et pro vexillo triumphali clarum ei de cruce Domini cum lancea sancti Mauricii dono dedit, pro quibus illi Bolezlavus sancti Adalberti brachium redonavit. Et tanta sunt illa die dilectione coniuncti, quod imperator eum fratrem et cooperatorem imperii constituit et populi Romani amicum et socium appellavit. Insuper etiam in ecclesiasticis honoribus quicquid ad imperium pertinebat in regno Polonorum vel in aliis superatis ab eo vel superandis regionibus barbarorum suae suorumque potestati concessit, cuius pactionis decretum papa Silvester sanctae Romanae ecclesiae privilegio confirmavit. Igitur Bolezlavus in regem ab imperatore tam gloriose sublimatus, inditam sibi liberalitatem exercuit, cum tribus suae consecrationis diebus convivium regaliter et imperialiter celebravit, singulisque diebus vasa omnia et suppellectilia transmutavit, aliaque diversa multoque pretiosiora praesentavit. Finito namque convivio, pincernis et dapiferis vasa aurea et argentea, ... congregare praecepit et imperatori pro honore non pro principali munere, praesentavit; ... Insuper etiam alia plura dedit vasa ..., pallia vero diversi coloris, ornamenta generis ignoti, lapides pretiosos et huius modi tot et tanta praesentavit, quod imperator tanta munera pro miracula reputavit ... Imperator autem laetus magnis cum muneribus ad propria remeavit ...“

Miracula s. Adalberti. Kap. 9. MGH SS. 4, s. 615: „... exceptus est in magnificentia et gloria magna a prefato duce Polone Boleslao. Stravitque ei viam publicam de baldekinis et sammitis diversisque preciosis sericis ornamentis a duo magna miliaria usque in Gnesen in templum ad tumbam sancti Adalberti.“

„Videns autem christianissimus augustus circa eundem ducem tantam diviciarum opulentiam ... dixit ad principes qui secum erant: Magis decet talem principem esse consortem imperii quam subiectum.“ *Sumptoque dyademate de capite suo, imposuit super caput ipsius, de consensu principis presencium ipsum regem Poloniae coronavit.*“

Chron. Polono-Silesiac. MGH SS 19, s. 558: „Mesico (!) Ottonem imperatorem tertium ... triduo convivio adeo decenter pertractavit, quod imperator, liberalitate illius delectatus, eum infra prandium in mensa residens coronavit suo dyademate, et sic imperii feudalem fecit.“

Annales Cracovienses Compilati ad A. 1002. MGH SRG, s. 36: „Sanctum Adalbertum Octo Rufus III. visitat et Boleslaus nimio desiderio vidit. Iste Boleslaus a predicto imperatore in regem sublimatus sibi liberalitatem exercuit.“

Annales Cracoviense Breves ad A. 1001. MGH SRG, s. 90: „Otto imperator Roma rediens visitat sepulchrum sancti Adalberti in Polonia, et eodem anno Poloni ceperunt Pragam et ducem Boleslaum in eadem cecaverunt.“

Thietmari Chronicon IV. 59 (38), s. 198: „Inperatoris autem predicti gratia et hortatu gener Heinrici, ducis Bawariorum, Waic in regno suimet episcopales cathedras faciens, coronam et benedictionem accepit.“
Legenda Stephani maior. Kap. 5. SRH 2, s. 380-381: „Nascitur interea predictus a Domino principis filius, quem secundum prophetam, antequam in utero conciperetur, novit Dominus. Hunc Deo dilectus Adalbertus episcopus crismali baptisate secundum credulitatis sue veritatem intinxit et susceptor eius fuit. Nomen sibi inpositum est Stæphanus, quod [381] alienum a consilio Dei non credimus, Stephanus quippe Grece, coronatus sonat Latine. Ipsum quod et in hoc seculo Deus voluit ad regni potentiam, et in futuro corona beatitudinis semper permanentis redimere decrevit ad percipiendum iugis indeficientem gloriam. Crevit infans regali nutritus educatu, qui transvadata pueritia, postquam primum gradum adolescentie transcendit, convocatis pater suus Ungarie primatibus cum ordine sequenti, per communis consilium colloquii filium suum Stephanum post se regnaturum populo prefecit et ad hoc corroborandum a singulis sacramentum exegit. Post hec plenus dierum anno dominice incarnationis dcccc xc VII. seculi nequam erumpnas cælesti mutavit gaudio, et eodem anno Beatus Adalpertus episcopus causa predicandi verbum Dei Pruziam ingressus est, et ibidem cum palma martyrii coronatus est.“

9, s. 384: „Quinto post patris obitum anno, divina sic volente clementia, benedictionis apostolice litteris allatis, presulibus cum clero, comitibus cum populo laudes congruas acclamantibus, dilectus Deo Stephanus rex appellatur et unctione crismali perunctus, diademate regalis dignitatis feliciter coronatur. Post acceptum imperialis excellentie signum, qualis vite vir et discretionis fuerit, cum episcopis et primatibus Ungarie statutum a se decretum manifestum facit, in quo scilicet uniuscuiusque contrarium dictavit antidotum. Et, ut pacis, per quam Christus mundum coadunavit, se fore probaret filium, quod nullus alium hostiliter invaderet, nemo inimicum sine iudicii examinatione lederet, viduas et orphanos nullus obprimeret, subscriptione federis non pereuntis posteris suis reliquid stabilitum.“

Ademari Cabannensis Chronicon. Ed. P. BOURGAIN. Turnhout 1999 (= Ademari Cabannensis Opera omnia 1 = Corpus Christianorum. Continuatio mediaevalis 129) rec. α, linea 193: „Eo tempore Otone secundo moriente, Oto filius eius tercius actu et nomine imperium assumpsit; qui philosophiae intentus et lucra Christi cogitans ut ante tribunal iudicis duplicatum talentum redderet, Dei voluntate populos Ungriae una cum rege eorum ad fidem Christi convertere meruit.“

Redakce β a γ, III. 31, linea 1-103: „Etenim erant ei duo episcopi reverentissimi, sanctus videlicet Adalbertus archiepiscopus de civitate Pragra, que est in provincia Bevehem, sanctus etiam Brunus episcopus de civitate Osburg, que est in provintia Baioarie, consanguineus ejusdem imperatoris. Nam sanctus Adalbertus parvus statura, sanctus Brunus procerus corpore erant. Et quandocumque sanctus Adalbertus in aula imperatoris interesset, nocte intempesta solus ad silvam abiens, ligna propriis humeris, pedibus nudis, deferebat, nemine sciente, ad hospitium suum. Que ligna vendens victum preparabat sibi. Quod cum post multos imperator comperiens dies, cum pro sancto duceret, die quadam solito locutus cum eo, dixit jocando: "Talis episcopus sicut vos estis debuisset pergere ad predicandum Sclavorum gentes". Mox episcopus, pedes imperatoris deosculans, ait se hoc incipere, nec postea imperator eum avertere potuit ab hac intentione. Et rogante ipso episcopo, ordinatus est pro eo in urbe Pragm archiepiscopus quem elegerat ipse, et libenter imperator assensit. Et preparatis omnibus necessariis, pedibus nudis abiit in Pollianam provinciam, ubi nemo Christi nomen audierat, et predicare cepit evangelium. Quod exemplum ejus secutus Brunus episcopus, petiit imperatorem ut pro eo juberet consecrare in sede sua episcopum quem elegerat, nomine Odolricum. Quo facto, et ipse humiliter abiit in provinciam Ungriam que dicitur Alba Ungria ad differendam alteri Ungrie Nigre, pro eo quod populus est colore fusco velut Etiopes. Sanctus denique Adalbertus convertit ad fidem Christi quattuor istas provincias, que antiquo paganorum errore detinebantur, scilicet Pollianam, Sclavianam, Waredoniam, Cracoviam. Quas postquam fundavit in fide, abiit in provintiam Pincenatorum, ut eis predicaret Dominum. Illa gens nimium idolis effera, postquam VIII dies ad eos venerat et Christum eis adnunciare ceperat, nono die reperientes eum orationi incumbere, missilibus que ferreis confodientes, Christi martirem fecerunt. Deinde secto capite, corpus ejus in lacum magnum demerserunt, capud autem bestiis in campum projecerunt. Angelus autem Domini accipiens capud posuit juxta cadaver in ulteriorem ripam; ibi immobile et intactum et incorruptum permansit, quousque negociatores navigio per illum locum preterirent. Qui auferentes sanctum thesaurum, patefecerunt in Sclavianiam. Quo comperto rex Sclavanie nomine Botesclavus, quem ipse sanctus Adalbertus baptizaverat, datis magnis muneribus capud et cadaver excepit cum honore, et monasterium in ejus nomine maximum construxit, et multa miracula fieri ceperunt per eundem Christi martirem. Passus est autem sanctus Adalbertus XXIII-o die mensis aprilis, idest VIII Kal. mai.

Sanctus autem Brunus convertit ad fidem Ungriam provinciam aliam, que vocatur Russia. Regem Ungrie baptizavit, qui vocabatur Gouz, et mutato nomine in baptismo Stephanum vocavit; quem Oto imperator in natali protomartiris Stephani a baptisate excepit, et regnum ei libere habere permisit, dans ei licentiam ferre lanceam sacram ubique, sicut ipsi imperatori mos est, et reliquias ex clavis Domini, et lanceam sancti Mauricii

ei concessit in propria lancea. Rex quoque supradictus filium suum baptizare jussit sancto Bruno, imponens ei nomen sicut sibi Stephanum. Et ipsi filio ejus Stephano Oto imperator sororem Eenrici, postea imperatoris, in conjugio dedit.

At vero sanctus Brunus, cum ad Pincenates properavisset et Christum predicare cepisset illis, passus est ab eis, sicut passus fuerat sanctus Adalbertus. Nam Pincenati, diabolico furore sevientes, viscera omnia ventris per exiguum foramen lateris ei extraxerunt, et fortissimum Deo martirem perfecerunt. Corpus ejus Russorum gens magno precio redemit, et in Russia monasterium ejus nomini construxerunt, magnis que miraculis coruscare cepit. Post paucos dies, quidam Grecus episcopus in Russiam venit et medietatem ipsius provincię, que adhuc idolis dedita erat, convertit, et morem grecum in barba crescenda et ceteris exemplis eos suscipere fecit.

Odolricus autem, qui sancto Bruno successerat, ad Dominum migrans, magnis virtutibus clarere meruit, ideo que monasterium foris civitatem Osburg ejus nomini construxit item Brunus, successor ejus, frater Eenrici imperatoris. Eadem vero urbs apud Romanos vocatur Valentina, ab imperatoris nomine qui eam condidit primus. Quibus diebus Oto imperator per somnum monitus est ut levaret corpus Caroli Magni imperatoris, quod Aquis humatus erat; sed, vetustate obliterante, ignorabatur locus certus ubi quiescebat. Et peracto triduo jejunio, inventus est eo loco quem per visum cognoverat imperator, sedens in aurea cathedra intra arcuatam speluncam infra basilicam Marie, coronatum corona ex auro et gemmis, tenens sceptrum et ense ex auro purissimo, et ipsum corpus incorruptum inventum est. Quod levatum populis demonstratum est. Quidam vero canonicorum ejusdem loci Adalbertus, cum enormi et procero corpore esset, coronam Caroli quasi pro mensura capiti suo circumponens, inventus est strictiori vertice, coronam amplitudine sua vincentem circulum capitis. Crus proprium etiam ad cruris mensuram regis dimetiens, inventus est brevior, et ipsum ejus crus protinus divina virtute confractum est; qui supervivens annis XL, semper debilis permansit. Corpus vero Caroli conductum in dextro membro basilicę ipsius, retro altare sancti Johannis Baptiste, et cripta aurea super illud mirifica est fabricata, multis que signis et miraculis clarescere cepit. Non tamen sollempnitas de ipso agitur, nisi communi more anniversarium defunctorum. Solium ejus aureum imperator Oto direxit regi Botisclavo pro reliquiis sancti Adalberti martiris. Rex autem Botisclavus, accepto dono, misit imperatori brachium de corpore ejusdem sancti, et imperator gaudens illud excepit, et in honore sancti Adalberti martiris basilicam Aquisgrani construxit mirificam et ancillarum Dei congregationem ibi disposuit. Aliud quoque monasterium Romę construxit in honore ipsius martiris. “

10. hodina
Kristiánovo dědictví